

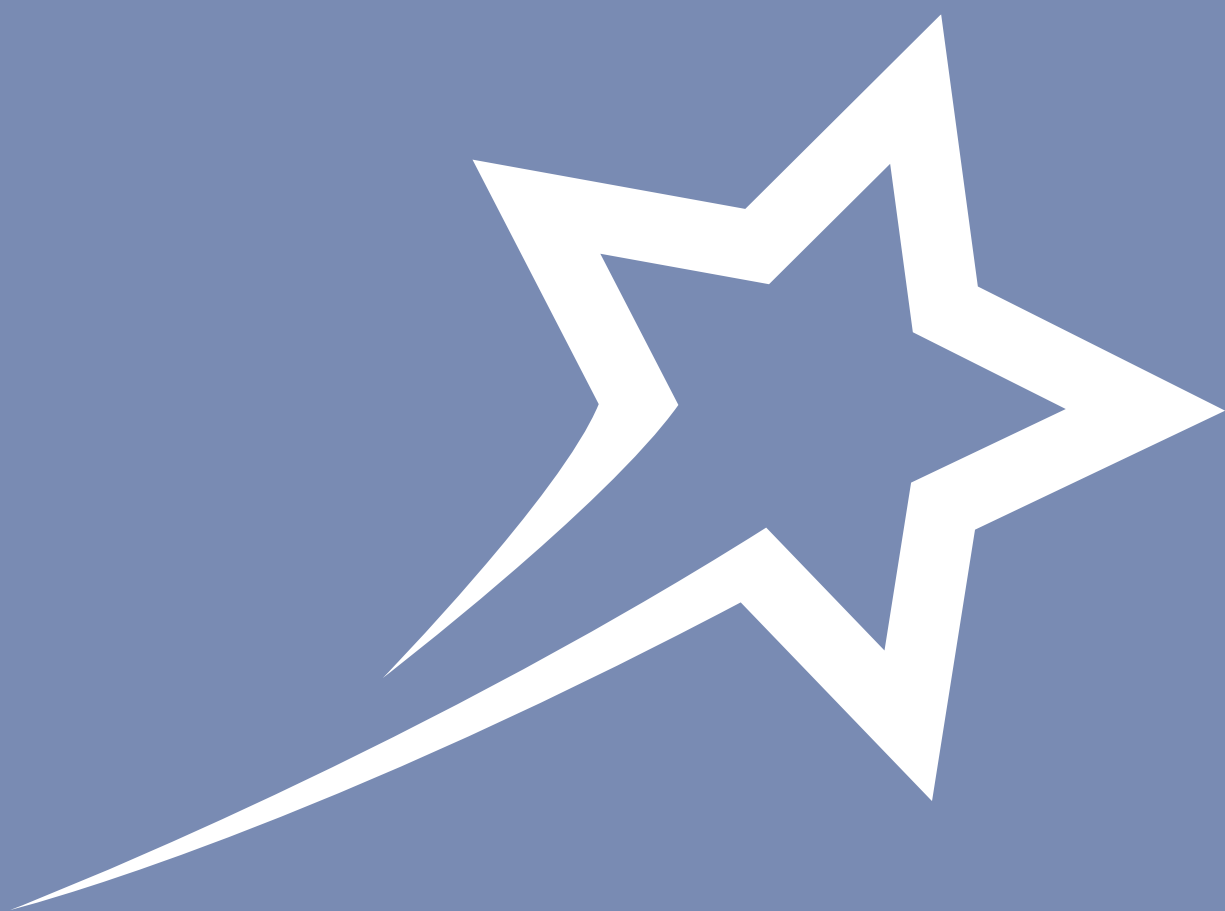

ADASTRA

СЕРПЕНЬ 2025

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ У ДАНІЇ, ШВЕЦІЇ ТА ФІНЛЯНДІЇ

МОЖЛИВІ СЦЕНАРІЇ

ADASTRA

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ У ДАНІЇ, ШВЕЦІЇ, ФІНЛЯНДІЇ: МОЖЛИВІ СЦЕНАРІЇ

ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДГОТОВАНЕ В РАМКАХ
ШКОЛИ АНАЛІТИКІВ RMSS I

За авторством:

Швеція – Костянтин Глушко

Фінляндія – Денис Сігай

Данія – Ян Ватраль

Редактор: Денис Сігай, Давид Деревляний

Візуальне оформлення (фото та ілюстрації): Ян Ватраль

Редакторка верстки: Софія Зенченко

КИЇВ 2025

Політичний клімат у Скандинавії змінюється під тиском внутрішніх суперечностей та зовнішніх викликів. Країни, що традиційно асоціюються зі стабільністю, високою довірою до інституцій та соціальним консенсусом, нині стикаються з новими викликами. У Данії громадськість обурена непопулярними реформами уряду, у Фінляндії набирає сили опір жорстким економічним заходам нової коаліції, а у Швеції виборців турбує зростання злочинності та криза інтеграції. На цьому тлі можливі геополітичні зміни: вступ Швеції та Фінляндії до НАТО та лідерство Данії у підтримці України. Чи здатні ці уряди втримати баланс між викликами безпеки та внутрішнім порядком денним, чи наступні вибори змінять політичний курс цих країн?

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ

ФІНЛЯНДІЯ**18 КВІТНЯ 2027**

вибори до Едускунти

ДАНІЯ**не пізніше
1 ЛИСТОПАДА 2026**

вибори до Фолькетингу

ШВЕЦІЯ**13 ВЕРЕСНЯ 2026**

вибори до Риксдагу

Ілюстрація, що показує дати парламентських виборів, створена за допомогою штучного інтелекту авторами статті

Політична система Данії, що еволюціонувала від абсолютної монархії до стабільної демократії, нині стоїть перед новими викликами: від енергетики й економіки до імміграції та зовнішньої політики. У таких умовах наступні парламентські вибори можуть стати визначальними для політичного ландшафту країни. Зміни в суспільстві та трансформація традиційних партій впливають на настрої виборців. У цьому контексті аналіз історії, чинників впливу та партійної динаміки допомагає окреслити можливі сценарії майбутніх виборів.

Політична система Данії формувалася внаслідок тривалого переходу від абсолютної монархії до парламентської демократії. Конституція 1849 року заклала правову основу для створення парламенту і політичного плюралізму та започаткувала сучасну політичну традицію. Вже понад століття ключову роль у політичному житті відіграють три ідеологічні табори – соціал-демократи, ліберали та консерватори. Проте з другої половини XX століття політичний спектр країни почав ускладнюватися під впливом нових соціальних викликів: від екологічних та міграційних до ідентичнісних і геополітичних.

Поява нових політичних сил: зелених, популістів, центристів і євроскептиків поступово змінила баланс сил. Урядові коаліції стали різноманітнішими, а формування урядів меншості – звичною практикою. Політична культура Данії, заснована на компромісах і діалозі, забезпечує функціонування системи навіть у складних умовах, однак і підкреслює її залежність від ситуативних союзів.

Сьогоднішній політичний ландшафт Данії є надзвичайно фрагментованим. Сучасна політична мозаїка складається з понад десятка впливових партій, жодна з яких немає стійкої переваги. Виборці дедалі частіше орієнтуються не на ідеологію, а на конкретні обличчя, порядок денний і спроможність політиків реагувати на кризи – від енергетичної до нависаючої геополітичної. Така ситуація відкриває можливості для несподіваних альянсів і нових гравців – водночас ускладнюючи прогнозування результатів. Саме в такому контексті – фрагментованому, конкурентному та прагматичному – і варто аналізувати майбутні виборчі сценарії Данії.

Водночас уже зараз, за менш ніж півтора року до виборчого дедлайну, поступово починається активізація політичної боротьби. Це сигналізує про потенційно турбулентний період у передвиборчий час, який відбуватиметься на тлі політичної нестабільності та посиленого суспільного запиту на ефективне управління в умовах міжнародних і внутрішніх криз.

Ці тенденції формують підґрунтя для аналізу кількох імовірних сценаріїв майбутніх виборів, а також спонукають до уважного розгляду ролі ключових політичних сил, які визначатимуть подальший політичний курс Данії.

МОЗАІКА ДАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ (ПАРЛАМЕНТСЬКІ ПАРТІЇ)

Парламент Данії (Фолькетинг) складається з 179 депутатів. З них 175 обираються від материкової частини Данії, а ще 2 представляють Гренландію та ще 2 – Фарерські острови, які мають обмежене право голосу, не можуть брати участь у голосуваннях, пов'язаних із внутрішніми справами Данії. Вибори проходять за пропорційною системою, що дозволяє представникам різних політичних сил отримувати місця в залежності від результатів виборів у кожному виборчому окрузі. Для потрапляння до парламенту партії повинні подолати 2% виборчий бар'єр на національному рівні.

Christiansborg Palace у Копенгагені — резиденція парламенту Данії (Folketinget), а також місце розташування Верховного суду, офісу прем'єр-міністра і приміщень, які використовуються монархом. Фото: Tim Bartel.

Історично політичні сили в Данії групуються в умовні блоки — «червоний» (лівий, соціал-демократичний) та «синій» (правоцентристський, ліберально-консервативний). Проте останні десятиліття спостерігається дедалі більша гнучкість у формуванні коаліцій, зростання впливу центристських сил, а також поява нових політичних гравців, що порушують традиційний баланс. Цей динамізм є ключовим у формуванні політичних сценаріїв майбутніх парламентських виборів.

Останні ж парламентські вибори в Данії засвідчили не лише фрагментацію політичного поля, а й готовність ключових гравців до нестандартних форматів співпраці. У 2022 році прем'єр-міністерка Метте Фредеріксен і її Соціал-демократична партія (Socialdemokratiet) зберегли владу, сформувавши коаліційний уряд із Ліберальною партією Венстре (Venstre) та новою центристською силою — партією «Помірковані» (Moderaterne) на чолі з колишнім прем'єром Ларсом Льокке Расмуссеном. Ця коаліція стала першим міжблоковим урядом у сучасній історії Данії — прикладом відходу від традиційного поділу на «червоний» і «синій» блоки.

Новий уряд прем'єр-міністерки Метте Фредеріксен, грудень 2022 року.
Фото: Mads Claus Rasmussen / Ritzau Scanpix

У 2019 році Socialdemokratiet також перемогла, сформувавши уряд меншості. Ці результати демонструють не лише зміну політичної динаміки, але й поступове ослаблення позицій традиційних партій, тоді як нові прагматичні та менш ідеологізовані сили відіграють усе помітнішу роль.

Незвична для данської політики формула, де ліві й праві працюють разом, була створена задля стабільності та прагматичних реформ. Уряд намагається поєднати класичну модель соціального добробуту з жорсткішою міграційною політикою та економічною відповідальністю. Водночас йому доводиться балансувати між дуже різними політичними поглядами своїх учасників, що не завжди просто — особливо на тлі викликів, як-от пенсійна реформа чи питання енергетичної безпеки.

Водночас опозиція в Данії — це мозаїка ідей, від лівих екоактивістів до правих популістів. Вони часто різко критикують компромісний уряд: одні — за «зраду» соціальних ідеалів, інші — за м'якість і відсутність радикальних змін. Така поляризація робить політичний ландшафт Данії особливо динамічним напередодні нових парламентських виборів.

Уряд (85 місць):

1. Соціал-демократична партія (Socialdemokratiet) (50) — соціал-демократична сила, що поєднує класичний захист держави добробуту із жорсткою імміграційною політикою. Її очільниця — прем'єрка Метте Фредеріксен. У 2022 році ця партія стала кістяком широкої коаліції, що охоплює як ліві, так і центристські сили.

2. Ліберальна партія Венстре (Venstre) (23) — партія, що відстоює ринкову економіку, підприємництво та податкове зниження. Її участь у коаліції після виборів 2022 року засвідчила прагнення до політичного центру

3. «Помірковані» Модерати (Moderaterne) (12) — центристський проект Ларса Люкке Расмуссена, який виступає за реформування державного управління та подолання політичної поляризації. Уперше взяли участь у виборах 2022 року та відразу стали частиною уряду.

Окрім цих трьох партій, уряд отримує підтримку від кількох інших політичних сил, які не входять до коаліції формально, але підтримують її в парламенті.

Опозиція (89 місць):

1. Denmark Democrats (Danmarksdemokraterne) (16) – Права популістська партія, критично налаштована до міграції та ЄС.

2. Соціалістична народна партія (Socialistisk Folkeparti) (15) – Лівозелена партія з екологічним та соціальним фокусом

3. Ліберальний альянс (Liberal Alliance) (15) – Класичні лібертарианці, партія, що виступає за мінімальну державу та економічну свободу.

4. Консервативна народна партія (Det Konservative Folkeparti) (10) – Традиційна консервативна партія, що підтримує економічну відповідальність та традиційні цінності.

5. Червоно-Зелені - Red-Green Alliance (Enhedslisten) (9) – Крайня ліва партія, що виступає за кліматичну та соціальну справедливість.

6. Данська народна партія (Dansk Folkeparti) (7) – Праві популісти з жорсткою позицією щодо імміграції та критикою ЄС. Пік популярності припав на 2015 рік, однак згодом підтримка знизилась.

7. Радикальна Венстре (Radikale Venstre) (6) – Проєвропейська соціал-ліберальна партія.

8. Альтернатива (Alternativet) (6) – Зелена прогресивна партія.

та інші незначні сили.

Цей політичний ландшафт відображає зростаючу фрагментацію та динаміку в данській політиці, що впливає на формування коаліцій та прийняття рішень у парламенті.

ВИКЛИКИ

Попри стабільність політичної системи, Данія стикається з низкою соціально-політичних викликів, які дедалі сильніше впливають на суспільні настрої та можуть визначити контури наступної парламентської кампанії. Йдеться не лише про класичні питання добробуту чи безпеки, а й про фундаментальні зсуви в ідентичності, демографії та довірі до держави. Розглянемо ключові з них.

Данія продовжує втілювати одну з найсуворіших політик у Європі щодо імміграції, що включає угоди про депортацію, створення центрів біженців за межами країни та скорочення соціальної підтримки, кількість біженців йде з кожним роком на спад (крім українців, які вимушено та тимчасово переїхали до країни). Хоча такий підхід зберігає популярність серед частини виборців, проте викликає критику з боку правозахисників та Європейських інституцій.

Водночас Данія, зберігаючи економічну стабільність, активно інвестує в «зелену» трансформацію. Уряд прагне досягти вуглецевої нейтральності до 2045 року, зосереджуючись на енергетичній незалежності, розвитку вітрової енергетики та стимулюванні екологічно чистих технологій. Водночас нові податкові ініціативи, такі як потенційний «м'ясний податок», викликають спротив серед фермерів і представників малого бізнесу. Потрібно буде балансувати, щоб поєднати економічне зростання з екологічними зобов'язаннями.

На тлі зростаючих витрат на охорону здоров'я, уряд зіштовхується з проблемами в медичній сфері: нестача кадрів, особливо в регіонах, ускладнює доступ до якісної допомоги. Наслідки пандемії COVID-19 загострили ці виклики, посиливши суспільний запит на модернізацію системи. Також це стає ключовим питанням для людей похилого віку та середнього класу – активного електорату.

У політичну гру вступають також іммігранти другого покоління, які вже мають право голосу. Їхні погляди можуть відрізнятися від очікуваних: не всі підтримують мультикультуралізм або традиційні ліві ідеї. Усе це робить демографічні зміни темою майбутньої виборчої кампанії.

У Данії, як і в інших скандинавських країнах, сильні ліволіберальні традиції. Але за останні роки спостерігається зсув частини молоді вправо: це реакція зокрема на імміграційну політику; зростання цін на житло; відчуття нестабільності в Європі. Молоді люди, які мали би підтримувати "зелену" або прогресивну політику, натомість іноді тягнуться до консервативніших або навіть популістських поглядів. Це створює передумови для непередбачуваних результатів на наступних виборах.

Зовнішньополітичні виклики також відіграють дедалі важливішу роль у формуванні порядку денного для данських політиків. З моменту повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році Данія істотно змінила свій стратегічний курс. Країна активно підтримує Україну як військово, так і фінансово, будучи одним із найбільших донорів серед скандинавських держав. Така позиція є частиною ширшого повороту країни в бік більш активної оборонної участі в європейських справах.

У 2022 році, за підсумками референдуму, Данія відмовилася від свого багаторічного виключення з оборонної політики ЄС: рішення радикально змінило її позицію в архітектурі європейської безпеки, зробивши Копенгаген повноправним учасником оборонної співпраці в межах ЄС. Водночас, всередині країни точаться дискусії щодо можливих надмірних фінансових зобов'язань, які не завжди відповідають національним інтересам. Баланс між солідарністю з європейськими партнерами та потребами внутрішньої безпеки може стати одним із центральних питань на майбутніх виборах.

Однією з головних проблем, яка стоїть перед Данією, є зростання нестабільності в регіоні Балтійського моря. У відповідь на це уряд реформує оборонний сектор, зокрема через впровадження нових механізмів призову. Так, з 1 липня 2025 року набуде чинності законопроект про обов'язковий призов жінок нарівні з чоловіками. Відповідно до нього, всі жінки, яким виповниться 18 років після цієї дати, будуть зобов'язані взяти участь у військовому призові у 2026 році, якщо не вистачатиме добровольців. Крім того, термін служби буде збільшено з чотирьох до одинадцяти місяців. Данія стане другою країною ЄС після Швеції, де діє така система, яку також має Норвегія. Це сигналізує про посилення оборонної самосвідомості в суспільстві та зростаюче злиття зовнішньої політики з внутрішньою безпекою.

Попри свою географічну віддаленість, Гренландія дедалі більше перетворюється на політичний "лакмусовий папірець" для Копенгагена. Після виборів до місцевого парламенту 11 березня 2025 року, де несподівану перемогу здобула поміркована проєвропейська партія Demokraatit (29,8%), курс на поступову, економічно обґрунтовану незалежність острова повернувся у фокус данської політики. Успіх Demokraatit віддзеркалює втому гренландського виборця від затяжної стагнації у діалозі з Данією та бажання чіткої, прагматичної стратегії розвитку. Водночас це створює нові виклики для Фолькетингу: кожен політичний зсув на острові миттєво резонує в центральному політичному ландшафті.

Паралельно з європейськими викликами, дедалі більшого значення набуває арктичний напрям зовнішньої політики Данії. У 2019 році президент США Дональд Трамп заявив про намір купити Гренландію, коментар сприйняли серйозно, але з часом забули. У 2025 році, після свого повернення, Трамп повторив низку провокаційних коментарів, наголосивши, що «Гренландія – стратегічно важлива територія, і США одного дня все ж таки контролюватимуть її». Ці заяви, хоча й не супроводжувалися конкретними кроками, знову поставили питання Гренландії в центр зовнішньополітичної уваги Данії.

Більше за темою можна прочитати у статтях Арктична політика Данії: лідерські амбіції та гренландське питання та Гренландія: заморожена незалежність.

РЕЙТИНГИ ТА АКТУАЛЬНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ

Свіже соціологічне опитування Voxmeter, проведене 19–25 травня 2025 року, демонструє зміни в електоральних настроях данців порівняно з останніми парламентськими виборами у 2022 році. Хоча Соціал-демократична партія (А) на чолі з прем'єр-міністеркою Метте Фредеріксен зберігає лідерство з результатом 23.8%, її підтримка збільшилася на 0,4% за останні два тижні, та на 3,8% за останній рік. Але зменшилося на 4,0% порівняно з виборами 2022 року. Така динаміка є прямим наслідком низки рішень уряду, які викликали критику серед широких верств населення в свій час.

Найбільшу критику з боку громадськості та політичних опонентів спричинило скасування національного свята Store Bededag, яке відзначалося в Данії ще з 1686 року. Це рішення було ухвалене в лютому 2023 року трьома партіями коаліції: Socialdemokratiet, Venstre та партією Moderaterne. Скасування свята було аргументоване необхідністю збільшення витрат на оборону в рамках виконання зобов'язань перед НАТО. Однак це стало великою контроверсією, адже понад 70% громадян виступили проти цієї ініціативи, що призвело до масових протестів і негативних реакцій з боку ліберальних ЗМІ. Крок уряду сприймався як свідчення відриву від національних традицій та релігійних цінностей, що викликало обурення серед частини населення.

За оцінками політичних аналітиків, саме це рішення стало ключовим фактором, який спричинив падіння популярності уряду, що згодом відобразилося на рейтингах партій. На початок 2024 року сукупний рейтинг коаліції становив лише 31,5%, що на 18,6% менше, ніж на виборах 2022 року (50.1%). Особливо сильно постраждала партія Venstre (V), підтримка якої впала до рекордно низького рівня – 6,5% (порівняно з 13% у грудні 2022 року). Розчарування серед електорату від участі партії в великій коаліції, що не виправдала сподівань щодо більш соціально орієнтованої політики, стало однією з причин такого падіння.

Станом на кінець травня 2025 року Venstre (V) демонструє тенденцію до відновлення позицій – рівень підтримки зріс до 10,9%, що є відчутним зростанням порівняно з 9,2% на початку квітня. Таке покращення частково зумовлене зниженням популярності інших партій. Однак ця позитивна динаміка Venstre (V) ще не гарантує стабільного успіху в довгостроковій перспективі. Для повноцінного відновлення довіри виборців партії необхідно запропонувати нові ініціативи або ефективні політичні маневри в межах коаліції, які відповідатимуть соціальним очікуванням електорату.

Третя партія урядової коаліції (Moderaterne) поступово відновлює позиції після періоду різкого падіння підтримки. Станом на кінець травня 2025 року її рейтинг становить 4,4%, що є покращенням порівняно з квітнем, коли рівень підтримки знизився до історичного мінімуму – 3,4%. Попри це, партія втратила 5,1% з моменту формування коаліції у грудні 2022 року.

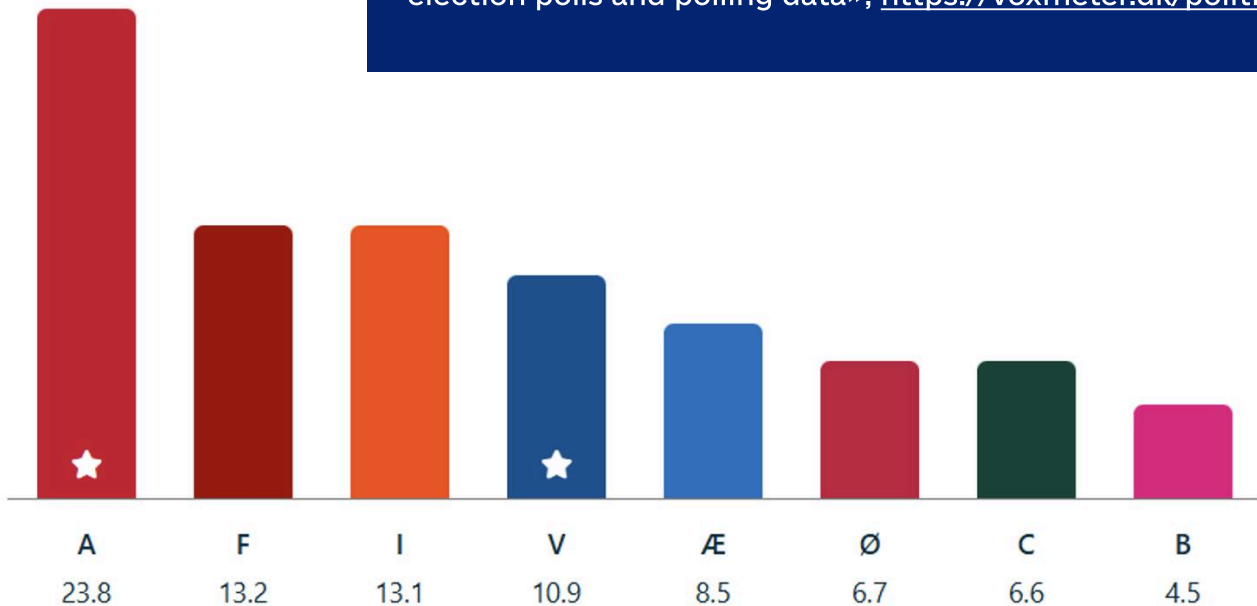
Аналітики пояснюють падіння частково розмитою політичною ідентичністю партії та неоднозначною реакцією її лідера Ларса Льокке Расмуссена на критику урядової політики. У поточній електоральній динаміці сукупна підтримка трьох урядових партій складає 39,1% голосів виборців – це на 11% менше, ніж у 2022 році.

Несподівано зміцнили свої позиції Соціалістична народна партія (F) (13,2%, +5,2% від 2022 року) та Ліберальний альянс (I) (13,1%, +4,8% від 2022 року), які посідають другу й третю позиції відповідно. Посилення Соціалістичної народної партії (F) значною мірою пов'язане з її активною кліматичною риторикою, критикою оборонних витрат на тлі соціальних потреб та послідовною позицією щодо збереження трудових прав. Натомість Ліберальний альянс (I) приваблює молодший і підприємницьки орієнтований електорат завдяки економічному лібералізму, жорсткій позиції щодо податкового тиску та закликам до адміністративної модернізації державного апарату. На тлі електоральної фрагментації й нових викликів саме ці партії можуть стати ключовими фігурами у формуванні нової більшості в Парламенті.

Окремої уваги заслуговує партія Danmarksdemokraterne (Æ), яка у нещодавньому минулому з'явилася на політичній арені, але вже продемонструвала помітне зростання підтримки. На виборах 2022 року партія отримала 8,1% голосів, а за останніми соціологічними опитуваннями від кінця травня – 8,5%, що свідчить про незначне зростання підтримки (+0,6%).

Водночас варто зазначити, що ці показники є досить волатильними: ще місяць тому в квітні рівень підтримки становив 9,6%. Такий підйом популярності Danmarksdemokraterne (Æ) значною мірою пов'язаний зі спадом довіри до правлячої коаліції, особливо на тлі економічних труднощів. Громадяни, розчаровані в традиційних партіях, дедалі частіше звертають увагу на сили, які виступають із рішучими, зрозумілими меседжами, що апелюють до національної ідентичності.

Результати соціологічних опитувань щодо підтримки політичних партій у Данії від травня 2025 року. Джерело: Voxmeter, «Current election polls and polling data», <https://voxmeter.dk/political-polls/>

Станом на кінець травня 2025 року Червоні-Зелені (Ø) мають підтримку 6,7%, що на 1,6% більше порівняно з груднем 2022 року. Їхній прогрес пов'язують із зростаючою увагою до екологічних питань і соціальної справедливості, особливо серед молодих виборців.

Консервативна народна партія (C) утримує 6,6% підтримки, додавши 0,8% за цей період, зосереджуючись на економічній стабільності та традиційних цінностях, що приваблює консервативний електорат. Радикальні ліберали Венстре (B) мають 4,5% підтримки (+0,7%), спираючись на проєвропейську позицію та прагнення до реформ у сфері прав людини, освіти й міграції. Хоч ці малі партії крок за кроком нарощують свій вплив і розширюють електоральну базу, їхній реальний вплив на формування урядових коаліцій поки що залишається обмеженим і багато в чому залежить від подальшої політичної кон'юнктури.

Розчарування електорату також спричинило падіння особистого рейтингу прем'єр-міністерки Метте Фредеріксен, яка на початок 2024 року мала лише 15% підтримки виборців (порівняно з 29% у грудні 2022 року). Це стало наслідком необхідності йти на компроміси з правими партнерами коаліції, що призвело до ослаблення уряду та його розчаруванням серед певних груп населення.

Однак, попри ці численні критичні фактори, рейтинг Соціал-демократичної партії не продовжив падати до катастрофічних рівнів. Навпаки, в результаті ряду політичних кроків партія змогла утримати відносну стабільність. Одним із головних факторів, що дозволяють утримувати підтримку, є особистий авторитет Метте Фредеріксен. Її здатність впливати на міжнародну політику, зокрема через активну позицію щодо підтримки України, здобула їй повагу на міжнародній арені і зміцнила внутрішню підтримку уряду.

Прем'єр-міністерка Данії Метте Фредеріксен.
Фото: Mads Claus Rasmussen/Ritzau Scanpix

Прем'єрка залишилася однією з найвпливовіших фігур на данській політичній сцені, активно залученою до вирішення міжнародних криз і стратегічних викликів, зокрема в Арктиці.

Однією з ключових складових політичного іміджу Метте Фредеріксен стала беззастережна підтримка України у боротьбі з російською агресією. Прем'єр-міністерка здійснила п'ять візитів до України з початку повномасштабного вторгнення. Така регулярність, підтримка євроатлантичної єдності та нові пакети військової допомоги Україні підсилюють не лише імідж Данії на міжнародній арені, але й внутрішню легітимність її уряду (*Данія є лідером серед країн-донорів України щодо обсягів допомоги у відсотках до ВВП)

Іншим важливим фактором стабільності є політична стратегія, яку впроваджує Фредеріксен. Вона поєднує традиційну соціальну політику з більш жорстким курсом щодо міграції, що дозволило їй повернути частину робітничого електорату, який в інших країнах Європи перемістився вправо. Крім того, уряд ухвалив низку прогресивних рішень, таких як зміни в пенсійній системі, що дозволяють робітничим професіям виходити на пенсію раніше, а також «закон Блекстоун», який обмежує можливість підвищення орендної плати. Це рішення знайшло підтримку серед населення і підвищило рейтинг уряду серед соціальних груп, що зазнали труднощів через високі ціни на житло.

Станом на березень 2025 року, соціал-демократи лідирують з результатом 22,6%, що є найвищим показником за останній рік. Це свідчить про те, що Фредеріксен і її партія зберігають вплив на політичну ситуацію, навіть якщо їхня популярність не є стабільно високою.

Водночас нещодавні рішення уряду можуть становити виклик для збереження електоральної підтримки. Зокрема, наприкінці травня 2025 року парламент ухвалив закон про поступове підвищення пенсійного віку до 70 років до 2040 року (реформа ґрунтується на механізмі, запровадженому ще у 2006 році, коли Данія прив'язала пенсійний вік до зростання середньої тривалості життя з автоматичним переглядом кожні п'ять років; нині вік становить 67 років, але у 2030-му він зросте до 68, а у 2035-му – до 69 років).

Схожа ситуація з обережним зрушенням у бік ядерної енергетики: попри те, що країна історично дотримувалася антиядерної політики, останніми роками в суспільстві спостерігається зміна: станом на січень 2025 року понад 55% населення підтримують її впровадження. Така зміна настроїв частково зумовлена глобальними тенденціями декарбонізації та безпековими викликами в енергетиці, але ця тема залишається політично чутливою та може викликати напруження всередині урядової коаліції. За даними на квітень 2025 року, 35% данців вважають зміну клімату головним викликом для країни, тож ефективна комунікація та послідовна кліматична стратегія впровадження ядерної енергетики відіграватимуть ключову роль у формуванні подальшої підтримки теперішнього уряду.

З 1 липня по 31 грудня 2025 року Данія здійснює головування в Раді Європейського Союзу, що традиційно надає країні-голові не лише організаційну, а й політичну вагу на європейській арені. Для уряду Метте Фредеріксен це головування є не лише дипломатичним обов'язком, а й стратегічною можливістю вплинути на європейський порядок денний у ключовий геополітичний момент. Згідно з представленим урядом пакетом пріоритетів, данське головування зосередиться на трьох основних напрямках: 1) посилення підтримки України у контексті російської агресії та підготовки до переговорів про вступ до ЄС; 2) поглиблення європейської безпеки та обороноздатності на фоні нових загроз; 3) прискорення зеленої трансформації та енергетичної незалежності Союзу.

В умовах нової геополітичної архітектури та після виборів до Європарламенту у червні 2024 року, головування Данії стане випробуванням для узгодження пріоритетів нового політичного циклу ЄС. Це дає уряду Фредеріксен шанс підкреслити особисту здатність прем'єрки до стратегічного лідерства.

Вдале виконання цього мандату може мати прямий електоральний ефект: досвід інших країн свідчить, що активна й результативна зовнішньополітична роль часто конвертується у зростання внутрішньої підтримки, особливо серед урбанізованого, проєвропейського і центристського електорату. Для Соціал-демократичної партії це шанс переосмислити свій образ у новому контексті і не лише як сили, що здатна захищати соціальні інтереси, але й як партії зовнішньополітичної ваги, здатної вести Європу у вирішальні моменти.

Попри відносну стабільність, політичне майбутнє коаліції залишається непевним. Внутрішні розбіжності між лібералами та соціал-демократами з приводу податкової політики, екологічного регулювання та витрат на оборону можуть призвести до розпаду урядової більшості. Крім того, у суспільстві зростає запит на прозорість та підзвітність, що стало очевидним на тлі скандалу з вбивствами норок у 2020 році, який ледь не коштував Фредеріксен посади. На тлі глобальних тенденцій: економічної невизначеності, загроз безпеці, посилення міграційних потоків; майбутні парламентські вибори у Данії стануть важливим індикатором того, чи вдасться центристській стратегії Метте Фредеріксен і далі об'єднувати суспільство навколо ідеї сильного, справедливого, але й обмеженого державного втручання.

МОЖЛИВІ СЦЕНАРІЇ

Усі ми знаємо, що політичні прогнози, як і погода, не завжди збігаються з реальністю. Проте, оцінюючи поточну ситуацію в Данії, можна окреслити кілька ймовірних сценаріїв, які можуть втілитися в реальність під час парламентських виборів.

Перший сценарій передбачає, що правляча коаліція, зокрема Соціал-демократична партія, зможе зберегти свої позиції або навіть зміцнити їх. Уряд прем'єр-міністерки Метте Фредеріксен може продовжити утримувати владу, сформувавши нову коаліцію, яка включатиме як традиційні партії, так і нових центристських гравців.

Виборці можуть й далі підтримувати уряд, якщо він продовжить вирішувати питання енергетичної незалежності, розвитку «зеленої» трансформації та інших соціальних викликів, таких як медична реформа і пенсійна система. Водночас, щоб зберегти цю підтримку, уряд має активно комунікувати з громадянами — пояснювати причини ухвалення складних рішень, таких як підвищення пенсійного віку, та очікувані результати у довгостроковій перспективі.

Підтримка урядових ініціатив, зокрема екологічних та зовнішньополітичних, таких як допомога Україні, також може забезпечити стабільність для цієї політичної сили. Водночас внутрішні розбіжності всередині коаліції, особливо між лібералами та соціал-демократами, щодо податкової політики, екологічних реформ та витрат на оборону, можуть вплинути на довгострокову стабільність.

Другий сценарій передбачає посилення впливу правих популістських партій. У разі подальшого падіння довіри до чинної коаліції, з огляду на зростаючі економічні та соціальні виклики, роль правих популістів у майбутньому парламенті може суттєво зрости. Особливу увагу привертає партія *Danmarksdemokraterne* — правопопулістське об'єднання, засноване у 2021 році, яке вже на останніх виборах здобуло 8,1% голосів. За поточними соціологічними опитуваннями, її підтримка зросла до 9,1%. Сильне зростання подібних сил може стати реальністю, якщо виборці будуть орієнтуватися на боротьбу з імміграцією, демографічними змінами, а також економічними проблемами, зокрема у сфері охорони здоров'я та пенсійної системи. У разі вдалого виступу, праві популісти можуть відігравати ключову роль у формуванні майбутньої коаліції або впливати на порядок денний парламенту.

Третій сценарій передбачає посилення ліво-зелених сил. Якщо уряд продовжить стикатися з внутрішніми політичними і соціальними конфліктами, особливо щодо питань екологічної та соціальної справедливості, можна очікувати зміцнення позицій Соціалістичної народної партії та інших екологічно орієнтованих політичних сил. Якщо виборці нададуть пріоритет кліматичній політиці та соціальним гарантіям, це може стати поштовхом до формування нової коаліції з акцентом на соціальну рівність і екологічні реформи.

Враховуючи досвід останніх виборів і зростаючу фрагментацію політичного ландшафту, ймовірним є сценарій формування уряду меншості. У такому випадку партії будуть змушені укласти тимчасові альянси та шукати гнучкі формати співпраці, що вже стало нормою для данської політики.

До виборів ще є час, і цей період може стати як можливістю для зростання популярності чинного уряду, так і ризиком її втрати через суперечливі рішення. Саме тому здатність пояснювати складні реформи, діяти послідовно та зберігати тверезий погляд на виклики — це те, що вже є перевагою уряду і повинно бути збережено та посилено.

Незалежно від того, який сценарій реалізується, очевидно одне — наступні парламентські вибори можуть стати не лише перевіркою на міцність для чинного уряду, але й сформувані політичний курс країни на найближче десятиліття.

ШВЕЦІЯ

Королівство Швеція – парламентська монархія з майже трьохсотрічною історією діяльності партій. Протягом останнього століття панівну роль у керівництві державою відігравала Соціал-демократична робітнича партія Швеції. Навіть коли їм не вдавалось сформувати уряд – вони були вагомою силою в лавах опозиції. Втім на останніх парламентських виборах, які відбулись у 2022 році уряд меншості вдалось сформувати коаліції з 3 буржуазних партій, за підтримки четвертої.

Уряд Ульфа Крістерссона. Жовтень 2022 р. Фото: Fredrik Sandberg/TT

Чи є у них шанси закріпити успіх на прийдешніх виборах, що відбудуться у вересні 2026-го, чи варто очікувати на реванш?

ОСНОВНІ СИСТЕМНІ ПРОБЛЕМИ У КРАЇНІ

Кореневою проблемою для Швеції є невдала міграційна політика, яка провадилась з кінця 90-х–початку 2000-х і до початку 2020-х. Проблема полягає в тому, що Швеція приймала надмірну кількість мігрантів, великою мірою чоловіків з мусульманських країн, однак недостатньо уваги приділялось їх інтеграції у шведське суспільство.

Якщо описувати простими словами, то схема була приблизно такою: прибував мігрант, йому призначали державні виплати, до нього прибувала його родина, їм призначали виплати та давали можливість адаптуватись до шведського суспільства через курси з вивчення шведської мови і т.п. Слово «**можливість**» виділено нами не просто так: їм давали можливість, але від них не вимагалось ставати частиною шведського суспільства.

Такий підхід призводив до того, що кількість людей, що не були інтегровані в шведське суспільство зростала. Часто це були люди, які не мали вищої освіти, не володіли шведською чи англійською мовами, не поділяли західні цінності, це призводило до того, що значна частина цих людей почала займатись криміналом.

Більш того, у Швеції почали з'являтися проблеми, яких раніше не було: вбивство честі, каліцтво жіночих статевих органів, надмірний контроль родини над життям підлітків (наприклад контроль за тим, щоб дівчата носили «правильний» одяг і мали стосунки лише з тими, кого схвалить родина).

Такий стан справ закономірно призводив і до інших наслідків: проблеми у початковій освіті (зокрема конфлікти на культурному ґрунті і те, що дітям, які погано володіють шведською важче отримувати знання), складнощі в галузі охорони здоров'я (через зростання рівня криміналітету навантаження на лікарні збільшилось, а також зросла кількість людей, що не розмовляють ані шведською, ані англійською, що також ускладнює роботу). Сьогоднішня ситуація відображається й у соціології.

Станом на червень 2025-го 5 найважливішими факторами для шведів є:

- 1) Охорона здоров'я;
- 2) Школа і освіта;
- 3) Закон і порядок;
- 4) Мігранти і їх інтеграція;
- 5) Ринок праці/безробіття.

Якщо порівняти ці показники з аналогічними за вересень 2022 (напередодні парламентських виборів), то ми побачимо, що запити до влади не сильно змінились. Тоді п'ятьма найважливішими факторами були:

- 1) Охорона здоров'я;
- 2) Закон і порядок
- 3) Енергетична політика;
- 4) Школа і освіта;
- 5) Мігранти і їх інтеграція.

Однак, якщо поглянути на дослідження Гетеборзького Університету, в якому представлені дані статистичного бюро Швеції з 1988 по 2022 щодо найважливіших факторів, що турбують виборців, то можна побачити, що міграція і інтеграція мігрантів вперше стали проблемою у 2002 і відтоді входили до п'ятірки кожного разу, а злочинність, хоча і посіла 5 місце у 1988, однак до 2006 не входила до п'ятірки найважливіших факторів. Щодо даних після 2006, то у 2018 злочинність посіла 4 місце, а в 2022 — вже перше.

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ПАРТІЇ

Наразі у Риксдазі, шведському парламенті, представлені 8 партій: Поміркована коаліційна партія (68 місць), Християнські демократи (19 місць), Ліберали (16 місць), Шведські демократи (72 місця), Соціал-демократична робітничка партія Швеції (106 місць), Ліва партія (24 місця), Партія центру (24 місця) і Партія зелених (18 місць). Уряд меншості складається з представників і представниць перших 3 партій, однак сформований за підтримки 4-ї. Відповідно 4 останні партії перебувають у опозиції. Ряди своїх фракцій покинули один депутат від Соціал-демократів та одна депутатка від Шведських демократів, через що наведені дані щодо результатів виборів відрізняються від даних щодо чисельності фракцій цих партій.

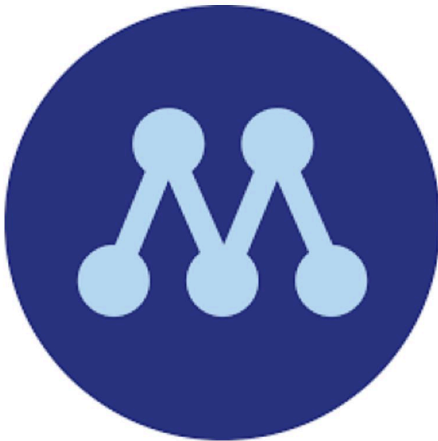
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВЛАДНИХ ПАРТІЙ

В процесі опису партій спало на думку, що систему партій у Швеції можна порівняти з підковою, або відображенням у дзеркалі: Шведські демократи є повною протилежністю Лівих, оскільки перші ближчі до крайніх правих, а Ліві – крайніх лівих. У партій абсолютно протилежне ставлення до війни ХАМАС і Ізраїлю. Однак дещо у партій спільне: жодна партія не мала своїх представників в урядах, а також жодна з партій, наразі, немає шансу створити коаліцію, в якій вони були б ядром.

Подібним чином можна порівняти Помірковану коаліційну партію і Соціал-демократичну робітничу партію Швеції: Помірковані представляють поміркованих правих, в той час як Соціал-демократи – поміркованих лівих. Ці партії поєднує і те, що вони є єдиними, хто наразі може сформулювати коаліцію.

Не те щоб Ліберали були протилежністю Партії зелених, втім ліберали виступають за лібералізм в економіці і тому більше схиляються до Поміркованих, в той час як Зелені більше схиляються до Соціал-демократів, оскільки розглядають економіку як: «інструмент для побудови справедливого та рівноправного суспільства».

ПАРТІЇ КОАЛІЦІЇ

Емблема Поміркованої коаліційної партії. Сторінка партійного осередку у комуні Але в соціальній мережі Facebook.

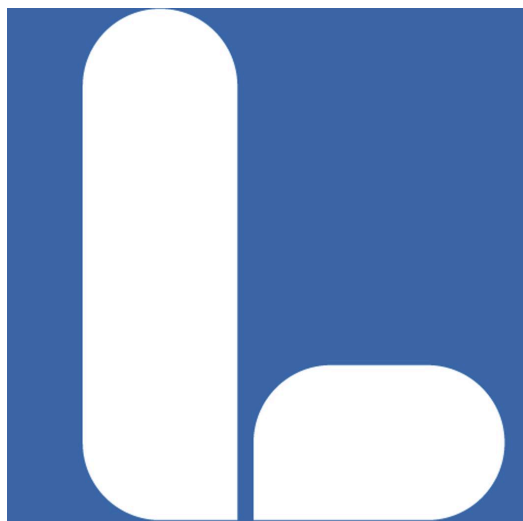
Поміркована коаліційна партія (швед. Moderata samlingspartiet, частіше Moderaterna): головна партія у коаліції Тідо. У чинному уряді її представники отримали 13 міністерських портфелів, зокрема і прем'єрський. Партія є ліберально-консервативною, декларує прагнення відстоювати індивідуалізм, боротьбу з криміналітетом, проведення відповідальної міграційної політики, відповідальну політику щодо державних виплат, створення кращих умов для підприємців, зокрема захист права власності. Її лідер і чинний прем'єр-міністр Ульф Крістерссон, після понад 2,5 років на цій посаді, станом на червень 2025-го мав рівень довіри (35%). Рівень недовіри становив 42% Наразі він є другим за рівнем довіри лідером парламентської партії. Станом на червень 2025 соціологія показувала, що партія найкраща з парламентських в питаннях забезпечення оборони і забезпеченні закону і порядку.

Емблема партії Християнських демократів.
Peter Wallberg/ТТ

Християнські демократи (швед. Kristdemokraterna) – друга партія в уряді і третя в коаліції. У чинному уряді її представники отримали 6 міністерських портфелів, а очільниця партії Ебба Буш, окрім портфеля міністерки енергетики та підприємництва, стала заступницею прем'єр-міністра. Пріоритетними задачами для себе партія визначає охорону здоров'я, вирішення проблем літніх людей і безпеку. Партія прагне розбудовувати демократію, на основі християнських цінностей. Станом на червень 2025 рівень довіри до її лідерки становить 22%.

Рівень недовіри становить 58%. За рівнем довіри серед лідерів парламентських партій вона посідає 4 місце. Станом на червень 2025 партія не вважалась кращою в жодному з політичних питань.

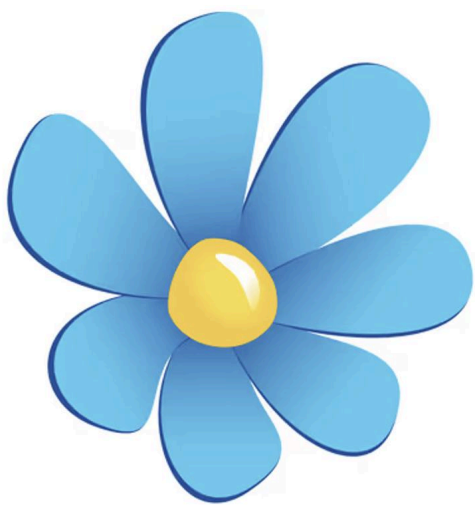

Емблема партії Лібералів.
Peter Wallberg/ТТ

Ліберали (швед. Liberalerna): третя партія в уряді і четверта в коаліції. У чинному уряді її представники отримали 5 міністерських портфелів (вони повністю зайняли освітній сектор, а донедавна лідер партії Юхан Персон обіймає посаду міністра освіти).

Говорячи про обрання нової лідерки, ще у травні здавалось, що цю посаду обійме або чинна міністерка навколишнього середовища Роміна Пурмохтарі, або чинна міністерка шкільної освіти Лотта Едхольм. Більше шансів обійняти цю посаду було у Роміни Пурмохтарі, однак виявилось, що ніхто з них не хоче очолювати партію у складний для партії період: маючи успішні політичні кар'єри вони не захотіли ризикувати стати лідерами, за яких партія не подолає прохідний бар'єр у Риксдаг на виборах у вересні 2026.

Таким чином очільницею партії стала маловідома широкому загалу Сімона Мохамсон. Окрім того, що вона маловідома, проблемою для лібералів є і її порівняно малий політичний досвід: попри те, що вона деякий час була депутаткою на місцевому рівні, у велику політику вона потрапила нещодавно і весь її послужний список – це неповні 3 місяці перебування на посаді секретаря партії. Партія виступає за розширення індивідуальних свобод громадян, захист цих свобод, створення кращих механізмів для інтеграції мігрантів, притому не зменшуючи їх кількість. Станом на червень 2025 рівень довіри до Сімони Мохамс становить 2%, а рівень недовіри - 22%. За рівнем довіри серед лідерів парламентських партій вона посідає останнє дев'яте місце. Це можна пояснити саме її невідомістю широкому загалу, однак в той же час вона не встигла потрапити у якісь скандали. У неї є достатньо часу збільшити свою впізнаваність і якщо вона особисто і партія загалом не втраплятиме у скандали – не виключено, що їй вдасться в майбутньому підняти рівень довіри. Станом на червень 2025 партія не вважалась кращою в жодному з політичних питань.

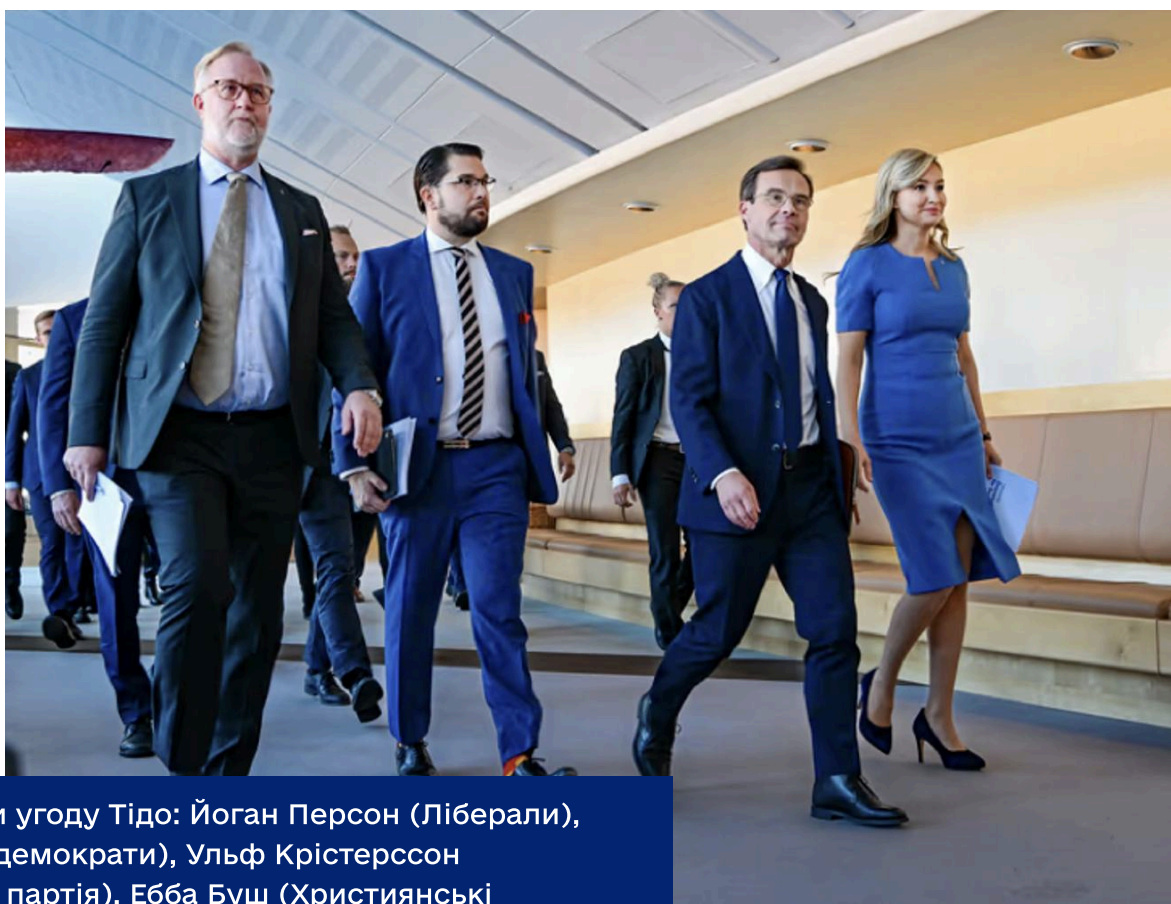

Емблема Шведських демократів.
2017-06-05. Aftonbladet

Шведські демократи (швед. Sverigedemokraterna): партія не має представництва в уряді, однак є другою партією в коаліції. Не має представників в уряді через те, що її участь в уряді була червоною лінією для Лібералів. Партія має репутацію ісламофобної і антимігрантської, оскільки на момент створення включала багато праворадикалів і неухильно виступає за відповідальнішу міграційну політику.

Партія декларує прагнення провадити суворішу міграційну політику, відновлення системи загального добробуту, покращення безпекової ситуації в країні, шляхом збільшення штату поліції та покращення умов їх праці та суворіше ставлення до злочинців, а також зниження цін на паливо шляхом зниження податків на нього. Станом на червень 2025 рівень довіри до її лідера Їммі Окессона становить 27%, що на 4% більше, ніж у квітні. Рівень недовіри становить 58%, що на 1% менше, ніж у травні. Попри великий рівень недовіри він посідає третє місце за рівнем довіри серед лідерів парламентських партій.

УГОДА ТІДО

Лідери партій, що уклали угоду Тідо: Йоган Персон (Ліберали), Їммі Окессон (Шведські демократи), Ульф Крістерссон (Поміркована коаліційна партія), Ебба Буш (Християнські демократи). Жовтень 2022р. Jonas Ekströmer /ТТ

Незадовго до парламентських виборів 2022 року між чотирма партіями було укладено коаліційну угоду, відому як угода Тідо. Вона включає в себе не лише загальні умови співпраці між партіями а й узгоджений перелік реформ і рішень, необхідних для впровадження.

Якщо говорити про перше, то всі коаліціанти, окрім шведських демократів, отримують міністерські портфелі. Натомість багато побажань шведських демократів враховується в переліку запланованих реформ і рішень, особливо в питаннях міграційної політики та покарань за кримінальні злочини. Також керівництво партії отримало можливість бути присутніми на засіданнях кабінету міністрів, впливати на визначення політики уряду, бути присутніми і мати право голосу під час зустрічей лідерів партій, на засіданнях координаційного бюро прем'єр міністра. З огляду на те, що раніше Шведські демократи ніколи не були жодним чином долучені до урядової діяльності – цю угоду можна вважати успіхом для партії.

ОПОЗИЦІЙНІ ПАРТІЇ

Socialdemokraterna

Емблема Соціал-демократичної робітничої партії Швеції. Сайт Церкви Швеції, парафія Гальмстад

Соціал-демократична робітничка партія Швеції (швед. Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, частіше Socialdemokraterna): головна опозиційна і найбільш сильна ліва партія Швеції. Партія декларує прагнення розширити соціальне забезпечення, збільшити доступність медичного забезпечення, покращити умови життя літніх людей, збільшити кількість робочих місць, зробити Швецію: «вільною від викопного палива», забезпечувати право людей на прихисток. Станом на червень 2025 рівень довіри до її лідерки Магдалени Андерссон становить 49%, що робить її лідеркою парламентської партії, якій довіряє найбільше шведів. Рівень недовіри становить 32%, що на 4% менше, ніж у травні. Станом на червень 2025 партія посідає перше місце в питаннях охорони здоров'я, школи та освіти, забезпеченні гарних умов життя для літніх людей, боротьби з безробіттям і питаннях що стосуються економіки країни.

Емблема Лівой партії. Сайт партійного осередку у м. Бурленге, на якому опубліковано стратегічний план партії на 2019р.

Ліва партія (швед. Vänsterpartiet): ніколи не мала своїх представників в уряді, однак має досвід підтримки урядів Соціал-демократів. Партія називає себе: «соціалістичною, феміністською та антирасистською партією на екологічній основі». Декларує боротьбу за справедливість і рівність. Станом на червень 2025 рівень довіри до її лідерки Нуші Дадгостар становить 18%, що на 2% більше, ніж у травні. Рівень недовіри у травні становить 54%, що на 5% менше ніж у травні. Падіння рівня довіри у травні, порівняно із квітнем могло бути пов'язане з тим, що керівництво партії, висловивши засудження Лорені Дельгадо Варас за її антисемітські дії, відкрито продемонструвавши прагнення позбавити її партійного квитка і змусити її покинути лави депутатів Риксдагу, демонструє неспроможність це зробити.

Логіка обивателя, якщо спрощувати, могла бути такою: “як можна довірити керівництво державою партії, яка у власних лавах не може навести лад”? На додачу до цього спроби її звільнити наштовхнулись на опір з боку як деяких депутатів партії регіонального рівня і деяких депутатів парламенту, так і молодіжного крила партії, що ще більше може демонструвати відсутність єдності у партії. Станом на червень 2025 партія не вважалась кращою в жодному з політичних питань.

Емблема Партії центру. Партійний сайт

Centerpartiet

Партія центру (швед. Centerpartiet, часто Centern): у 2004-2010 входили до коаліційного уряду, разом з Лібералами, Християнськими демократами і Поміркованою коаліційною партією на чолі, а до 2019 була разом з ними в опозиції.

Однак після 2019 перебуває в опозиції до коаліції Тідо та декларує прагнення досягти більшої свободи особистості, збільшення рівноправ'я та захист екології. Попередній лідер партії Мухаррем Демірок сповістив про відставку 24 лютого 2025 року і виконував обов'язки голови партії до 3 травня, коли новою лідеркою партії стала Анна-Карін Хатт. Хатт - досвідчена партійна діячка, яка має міністерський досвід (2010-2014 обіймала низку міністерських посад в урядах Райнфельдта), втім, останні 10 років більше займалась бізнесом, аніж політичною діяльністю. Станом на червень 2025 рівень довіри до неї становить 11%, а рівень недовіри - 29%, що на 5% більше, ніж у травні: партія не вважалась кращою в жодному з політичних питань.

Емблема Партії Зелених. Партійний сайт.

Партія зелених (швед. Miljöpartiet de gröna, частіше Miljöpartiet): з 2014 по 2021 рік були молодшим партнером в уряді соціал-демократів. Свою метою партія декларує: «уповільнення зміни клімату, зупинку руйнації довкілля, зміцнення демократії та захист прав людини». У партії 2 голови: Даніель Гельден та Аманда Лінд. Аманда Лінд, станом на червень 2025, має рівень довіри 17% і рівень недовіри 47% (на 4% менше, ніж у травні), а Даніель Гельден займає передостаннє місце з 11% довіри (на 3% більше, ніж у травні) і 48% недовіри (на 1% більше ніж у травні). Цікаво, що попри скандал, в який він потрапив особисто, коли виступив на антисемітському заході, його рейтинги, порівняно з травнем лише покращились. Станом на червень 2025 партія посідає перше місце в питаннях, що стосуються змін клімату і охорони довкілля.

АКТУАЛЬНІ РЕЙТИНГИ І ЧИННИКИ, ЯКІ МОЖУТЬ НА НИХ ВПЛИНУТИ

Говорячи про рейтинги і фактори, що можуть на них вплинути, варто почати з урядових партій, оскільки вони більш вразливі до негативних чинників. Станом на червень 2025 рейтинг **Поміркованої коаліційної партії** становить 18,6%, що на 0,5% краще порівняно із травнем, але гірше порівняно із квітнем, коли він становив 20,3%.

На руку Поміркованої коаліційної грають арешти злочинців і заходи, спрямовані на забезпечення закону і порядку. Протягом правління уряду відбулось скорочення випадків насильства, що призводило до смерті, видворення деяких лідерів або членів великих кримінальних угруповань і злочинців з країни, як от Джеффри Кітуту, або членів злочинного мотоклубу Bandidos, а також справжня боротьба з кримінальним угрупованням Фокстрот: попри те, що проблема не вирішена остаточно – рішучий початок покладено. Також на руку партії відіграє відповідальніша міграційна політика і політика інтеграції, хоча тут вони ділитимуть політичні бенефіти з шведськими демократами.

Якщо говорити про зовнішньополітичні фактори, то за час прем'єрства голови партії Швеції вдалось стати країною НАТО, а позиція стосовно вторгнення РФ до України підтримувалась широкою верствою народу. Втім, негативним чинником для уряду стануть наслідки тарифів, впроваджених Д. Трампом. Їх імплементація може призвести до зниження зарплат, погіршення ситуації на ринку праці, а також вплинути на рівень інфляції. Якщо це трапиться, то це буде болючим ударом по партії. Однак навіть якщо тарифи проти ЄС не почнуть діяти – сам лише початок торгової війни вже став загрозою для економічного зростання Швеції.

Зниження рейтингів партії на 2%, порівняно із квітнем, може бути зумовленим серією скандалів, пов'язаних з призначеннями на посаду радника з питань національної безпеки. Спочатку на цю посаду було призначено друга дитинства прем'єр-міністра Генріка Люндергольма. За 3 роки перебування на цій посаді він втрапив у низку скандалів: у грудні 2022-го він забув свій телефон у посольстві Угорщини, де він пробув цілу ніч, у 2023-му він забув блокнот в будівлі, в якій давав інтерв'ю, після чого його йому відправили на таксі до кафе у Стокгольмі. У 2025-му він повідомив відділу безпеки урядових установ, що загубив службовий ID і картку доступу.

Однак в процесі розслідування вплив ще один скандал: виявилось, що у 2023-му році він залишив чотири конфіденційні документи у конференц-залі. Він стверджував, що пізніше їх забрав його підлеглий, однак Служба державної безпеки Швеції виявила, що їх знайшла прибиральниця, пов'язана з екстремістською групою. Як виявилось пізніше, вона передала їх родичу чоловіка з російським громадянством, якого підозрювали у екстремізмі, за що отримала 15 000 крон, після чого покинула країну. Після цього на цю посаду було призначено дипломата, колишнього посла в Афганістані, Росії та Україні Тобіаса Тиберга. Однак вже через декілька годин його було звільнено, оскільки хтось анонімно надіслав урядові його фотографії інтимного характеру, які Тиберг раніше надсилав комусь у соціальній мережі Grindberg і про що не повідомив уряд. Під час розслідування виявилось, що ці фотографії могли бути надіслані дипломатом, якого Служба державної безпеки Швеції звинуватила у шпигунстві. Його заарештували, але згодом відпустили, а через деякий час дипломат був знайдений мертвим. Наразі розслідування триває.

Однак попри ці скандали не все ще втрачено для Поміркованих. Від того, чи вдасться урядові впоратись з наслідками торгової війни залежатиме, чи отримають Помірковані (оскільки міністерка економіки – представниця Поміркованих), а з ними і вся коаліція додаткові голоси, чи втратять частину наявних. Іншим викликом є питання посилення обороноздатності Швеції. 14 квітня уряд розпочав обговорення питання посилення обороноздатності за участю всіх парламентських партій. Наразі уряд хоче взяти позику розміром 300 мільярдів крон і витратити їх на оборону. Залежно від того, чим завершаться обговорення – це може як підвищити рейтинги уряду, а значить прем'єра і міністра оборони (обидва – представники Поміркованої коаліційної), так і негативним чином вплинути на їх рейтинги.

Якщо говорити про рейтинг Лібералів, то станом на червень 2025 він становить 2,4%. Це рекордно низький рейтинг для цієї партії і якби вибори проводились сьогодні, то партія б не пройшла в парламент, оскільки не пододала б 4% бар'єр. Більш того, вимальовується певна тенденція падіння рівня їх підтримки: їх найкращий результат у XXI столітті був аж у 2002 році. Попри те, що Юхан Персон подав у відставку, про що детальніше було написано в розділі “Партії коаліції” у описі Ліберальної партії, на рейтинг політсили це не вплинуло.

Можливо, із обранням нової лідерки їх рівень підтримки зросте, однак наразі про це зарано говорити, оскільки важко передбачити, чи вдасться їй підняти рівень своєї впізнаваності, уникаючи при цьому скандалів в лавах партії. Те, що більш відомі і популярні члени партії відмовились від того, аби очолити її, може навпаки знизити рівень підтримки, оскільки для виборця це може виглядати так, що навіть топ-діячі партії не вірять у неї.

Говорячи про роль лібералів у чинному уряді – до них лунають закиди, що попри контроль над освітньою сферою вони не спромоглись зробити жодного кроку для покращення ситуації. Також партії нашкодило те, що майже одночасно про свої відставки оголосили одразу три важливі персони: діюча міністерка з питань рівності Пауліна Брандберг, перший секретар партії Якоб Улофсгорд та голова фракції у парламенті Оскар Седестрем.

На додачу до цього міністр праці Матс Персон 25 червня, тобто через день після обрання нової лідерки партії, оголосив про намір не лише подати у відставку з міністерської посади, а взагалі покинути політику. Такий неочікуваний відхід призвів до появи чуток, що таким чином він хоче випередити якийсь скандал: і навіть якщо чутка не відповідає дійсності, на користь партії не піде. На додачу до цього партія, схоже, перестає бути єдиною в питанні того, чи прийнятною для них буде співпраця з Шведськими демократами у складі уряду, якщо такий вдасться сформувати після виборів. Так, якщо під час останніх виборів це була червона лінія для лібералів, то 10 квітня речник партії з питань правової політики Мартін Мелін припустив можливість цього: і хоча після суттєвої критики з лав своєї ж партії йому довелося виправдовуватись за це і казати, що це він допускав «суто гіпотетично», тим не менш, така ситуація демонструє наявність у партії альтернативних думок. Нова лідерка партії поки не висловила своєї позиції щодо цього питання.

Рейтинг Християнських демократів станом на червень 2025 становить 3,7%, що гірше ніж у травні 2025, коли він становив 4,4%: відповідно, якби вибори відбувались наразі, то вони б не пройшли у Риксдаг. Втім, у квітні їх рейтинг становив 3,4%, тому можна сказати, що партія постійно балансує на межі проходження до Риксдагу: ситуація у них краща, ніж у Лібералів.

Значним ударом по коаліції загалом стала провальна політика в галузі атомної енергетики: питання було важливим і для Поміркованих, і для Шведських демократів, однак найбільше воно вдарить саме по Християнським демократам, оскільки лідерка партії обіймає посаду міністерки енергетики і підприємництва. Видання Dagens Nyheter пише про те, що уряд обіцяв побудувати 10 нових реакторів за 20 років, притому 2 з них мали бути готовими до 2035-го року. Згідно розрахунків редакції, самі лише інвестиційні рішення можуть бути прийняті, в найкращому випадку в 2029-2030 рр. Причиною, зокрема, називають брак фінансування та відсутність достатньо виваженої політики. Таким чином, згідно оцінки редакції, перший реактор може бути готовий наприкінці 2030-х.

Проти партії грає і те, що в лютому у політсилі відбулась серія конфліктів: у партійному осередку у лені Карлскруна відбувся скандал, через звинувачення керівництва у зловживанні владою. Це призвело до того, що Малгожата Андерсон (голова партійного осередку на той момент) і Сесілія Велін (секретарка осередку, на той момент), від яких, і лунала критика, втратили свої посади у правлінні і були змушені покинути партію.

Іншим скандалом у тій же Карлскруні стало те, що найпопулярніший представник партії у лені – Біллі Окерстрем дав без санкції партійного керівництва інтерв'ю, в якому спростовував, що страждає на деменцію і звинуватив однопартійців у наклепі, після чого його виключили з партії. Водночас у січні партія оголосила, що вони відкриті до співпраці з Шведськими демократами в уряді, якщо такий буде змога сформувати після наступних виборів. Шведський політичний оглядач Матс Кнутсон прогнозує, що виборча кампанія буде дуже складною для Християнських демократів ще й через те, що протягом минулої кампанії партія була щедрою на обіцянки в галузі охорони здоров'я, зокрема щодо вжиття заходів для скорочення черг у медичних закладах та централізації охорони здоров'я, однак, ці плани не втілилися у життя.

Говорячи про централізацію охорони здоров'я: 2 червня стало відомо, що лише 2 з 8 партій у парламенті підтримують цю ідею: Християнські демократи і Шведські демократи. Однак вдалось досягти згоди в тому, що держава повинна взяти на себе більшу відповідальність за шість галузей охорони здоров'я: навчання, медикаменти, вакцинація, скринінг, судово-психіатрична допомога та повітряна швидка допомога або транспортування пацієнтів.

Таким чином можна говорити про те, що наразі у Християнських демократів немає шансів провести повну централізацію охорони здоров'я, що вплине на їх рівень підтримки, однак у них ще є шанси провести хоча б часткову, яка б стосувалась б вищезгаданих напрямків.

Рейтинг Шведських демократів станом на червень 2025 становить 19,3%, що трохи краще ніж у травні, коли він становив 18,9%. Це приблизно на 1% менше, ніж вони отримали на останніх виборах і хоча вони ризикують вперше з моменту виходу партії на загальнонаціональний рівень не отримати на виборах кращий результат, ніж на попередніх, однак непроходження у парламент їм не загрожує. На руку партії грає реалізація більш зваженої міграційної політики, посилення покарань за злочини, а також те, що рівень насильства почав скорочуватись, а ситуація з законом і порядком почала потроху стабілізуватись. Також партія, вірогідно, постраждає найменше з усієї коаліції через критику уряду в конкретних напрямках, оскільки представники партії не мають міністерських портфелів.

Водночас повністю уникнути цього їм не вдасться, оскільки для всіх очевидно, що вплив при прийнятті урядом рішень партія має і, можливо, навіть більший, ніж ліберали. Також проти партії може зіграти те, що їй не вдалось повністю позбутись іміджу расистської: так у березні цього року відбувся скандал, пов'язаний з депутатом партії Даніелем Леном, який був помічений за симпатіями до антисемітського і расово-ідеологічного контенту.

Іншим негативним аспектом, який, вірогідно, нашкодив більшою мірою іміджу лідера партії, стала бездіяльність його колишньої дівчини, яка була головною представницею партії у муніципалітеті Сильверборг. Численні скандали з нею виникали і раніше, однак вона просто перестала приходити на роботу, після чого їй таки довелось покинути партію. Нашкодити іміджеві Окессона це може тому, що попри низку скандалів, яка тяглась з 2018 – звільнили її лише зараз. Важливим чинником для партії стало оголошення про те, що вони відмовляються після наступних виборів бути партією, що підтримує уряд, але не має своїх представників.

Якщо говорити про зовнішньополітичні фактори, то тут можна виокремити 2 чинники: тарифна політика Д. Трампа і боротьба Ізраїлю проти ХАМАС. Якщо говорити про перше, то досить неоднозначна оцінка політики Д. Трампа, зокрема, з одного боку критика економічної і безпекової політики, а з іншого – схвалення міграційної політики і пояснення тих же мит тим, що Трамп «просто виконує те, що обіцяв виборцям» може сприйматись недостатньо жорсткою деякими потенційними виборцями партії, особливо якщо мита запрацюють.

Якщо говорити про друге, то партія системно підтримує Ізраїль і критикує антисемітів. Це може зіграти на руку партії, оскільки прибічники Палестини, в будь-якому разі, не голосували б за Шведських демократів, однак виразна підтримка Ізраїлю і засудження антисемітизму може привернути голоси частини євреїв у Швеції.

Коли ми говоримо про рейтинги опозиційних партій, варто почати з Соціал-демократичної робітничої партії Швеції. Станом на червень 2025 він становить 34,7, що на 1% гірше ніж у травні 2025, однак все ще найвищий з-поміж парламентських партій. На руку їм грає те, що наразі вони не є урядовою партією, а тому можуть вільно критикувати уряд, активно займатись популізмом. Поки не є урядовою, має можливість відкорегувати свою позицію зі спірних питань. Так, коли партія була при владі, вона провадила політику абсолютно відкритих дверей, однак тепер партія примудряється грати на полі своїх опонентів, зазначаючи на сайті, що вони виступають за регуляцію міграції.

Попри те, що нещодавно відбувся скандал, пов'язаний із тим, що Соціал-демократи роками володіли і отримували прибуток з лотерейних агентств, які використовували агресивні методи продажів, зокрема на літніх і розгублених людях, приховуючи той факт, що це не одноразова купівля, а підписка, при тому, що організації, які рекламували ці агентства декларували свою аполітичність – наразі це не вплинуло суттєво на їх рейтинг. На руку партії може зіграти і те, що вони вимагали від уряду запровадження жорстких санкцій проти Ізраїлю, оскільки це може принести партії додаткові голоси виборців-мусульман.

Якщо говорити про Ліву партію, то їх рейтинг у червні не змінився, порівняно із травнем 2025 і становить 7,6%, що трохи більше, ніж вони отримали на останніх парламентських виборах. Ще в грудні 2024 голова партії зазначала, що ліві, за умови формування уряду соціал-демократами, прагнуть отримати міністерські портфелі.

За останні декілька років партія втрапила у низку скандалів, пов'язаних з антисемітизмом. 2024 року віце-голова Лівой партії у Мальме Орва Кадура був помічений за поширенням антисемітських повідомлень і вихваланням угруповання ХАМАС у соціальних мережах. Після його виходу з партії партійний осередок у Мальме вимагав його повернення. Через декілька місяців ситуація повторилась з депутатом партії у Ландскруні Алі Гадросом.

Того ж року з партії виключили Крістофера Лундберга, який відкрито висловлював підтримку організації НФВП. Того ж року стало відомо, що представник цієї організації був присутнім на щорічних зборах партії. Це лише частина скандалів, пов'язаних з антисемітизмом, але тенденція посилюється: якщо раніше такі скандали відбувались з регіональними партійними осередками, то нещодавно в скандал потрапила депутатка парламенту Лорена Дельгадо Варас, яка також входить у правління партії: вона розповсюдила в своїх соціальних мережах антисемітське зображення.

В результаті вона, на відміну від діячів регіонального масштабу, не покинула лави партії, а просто «взяла перерву» у своїй діяльності. Як було описано детальніше раніше у розділі “Опозиційні партії”, у описі Лівой Партії, пізніше керівництво партії таки попросило її скласти мандат, однак вона відмовилась: її підтримало молодіжне крило партії і деякі представники партії на регіональному і парламентському рівні. Виглядає так, ніби антисемітизм у партії – це не баг, а фіча: завдяки антисемітським заявам партія може привернути на свій бік значну кількість виборців мусульманського походження, або людей лівих переконань. Водночас звільнення з лав партії низки депутатів регіонального рівня дозволяє партії підтримувати образ такої, що не схвалює антисемітизм, який може бути показним, або вони можуть просто заплющувати на нього очі.

Якщо говорити про Партію зелених, то її рейтинг, станом на червень 2025 становить 5,1%, що на 0,6% гірше ніж у травні. Це трохи кращий результат, ніж вони мали на останніх парламентських виборах. Певною проблемою партії є те, що у них досить вузький порядок денний: вони виступають за захист природи і екології, проти атомної енергетики, однак цим все і обмежується.

Притому очевидно, що жодна інша партія не виступатиме відкрито проти екології і захисту природи, тому навряд у партії є велике майбутнє в плані значного зростання кількості прихильників найближчим часом. Водночас, така позиція є досить зручною для коаліції з Соціал-демократами. Так, з 2014 по 2021 вони були молодшим партнером в уряді Соціал-демократів і якщо вони пройдуть до парламенту у 2026, а наразі їх рейтинг свідчить про таку можливість, і, якщо Соціал-демократи формуватимуть уряд, то у Зелених нема явних підстав відмовлятись від спільного формування уряду.

Якщо говорити про скандали, в які партія потрапляла останнім часом, то можна згадати виступ співголови партії Даніеля Гельдена на антисемітському заході, а також скандал із згвалтуванням літньої жінки, що страждає на деменцію, колишнім членом партії. Втім обидві події, схоже, не сильно вплинули на рівень підтримки партії, зокрема тому, що Гельден швидко вибачився, а колишній член партії покинув партію ще у 2016-му, та й тоді був функціонером на місцевому рівні.

На дебатах між лідерами партій, які відбулись 4 травня, Аманда Лінд, як співголова партії, була єдиною, хто проголосував за те, що потрібно підвищити ціни на дизель і бензин, заради досягнення кліматичних цілей на 2030 рік, затверджених Європейським Союзом. Варто відзначити, згідно оцінок Шведського агентства з охорони довкілля, навряд будуть досягнуті, якщо кроки в цьому напрямку будуть продовжуватись в тому темпі, який є зараз. Напевне, Партія зелених взагалі єдина політична сила з тих, що наразі представлені у Риксдазі, яка могла б підтримати це рішення без шкоди для рейтингу.

Говорячи про рейтинг Партії центру, станом на червень 2025 він становить 5,9%, що на 1% краще ніж травні 2025, коли він становив 4,8% і значно краще ніж у квітні коли він становив 3,6%, і партія ризикувала не потрапити у Риксдаг. Очевидно, такі зміни зумовлені зміною лідера партії.

Деякі журналісти і політичні оглядачі вже називають це “ефект Хатт”, на честь нової очільниці партії Анни-Карін Хатт. Вона асоціюється у виборців із старою доброю Партією центру, яка орієнтувалась на сільський електорат і підприємців, а також опікувалась питаннями освіти, охорони здоров'я, клімату. До її призначення Шведська політична оглядачка Елізабет Марморштейн пояснювала ситуацію, в якій опинилась партія: «слабкою активністю під час вирішення ключових питань, нечіткою позицією щодо уряду (прим. мається на увазі, що партія не зазначає в голос, чи прагнуть вони долучитись до коаліції Тідо, чи вони прагнуть йти в коаліцію з Соціал-демократами) та дедалі більшою неактуальністю в парламенті». Від Анни-Карін очікують, що вона зможе вивести партію із “вегетативного стану” і ці очікування підживлюють рейтинг партії. З новою лідеркою у партії з'явилась шанси повернути частину раніше втраченого електорату і привернути новий, однак довго триматись лише ні імені нової лідерки у партії не вийде, тож хоча шанси партії на подолання прохідного бар'єру зросли – розслабляться партії зарано. Навпаки, це чудовий привід для початку активної діяльності і чіткої артикуляції власної позиції по різних питаннях, які можуть турбувати виборців. Були у політсили й скандали, у які вона потрапляла останнім часом - 10 травня стали відомі деталі злочину, пов'язаного з педофілією, який вчинив високий посадовець партії минулого року.

Регіональний радник партії по Стокгольму Густав Хеммінг минулого року неочікувано полишив всі свої політичні посади, а партія, дізнавшись, що його розшукує поліція, одразу подала заяву у поліцію і звільнила його зі своїх лав. Наразі ж стали відомими подробиці інциденту: однак навряд чи це вдарить по іміджу партії, оскільки це відбулось рік тому, й тоді було інше керівництво партії. Втім, бенефітів від такої поведінки партійного керівництва теж навряд вдасться отримати, оскільки згадування про те, як керівництво партії вчинило нерозривно пов'язане із самим скандалом, та і це було до приходу чинної очільниці. На руку партії було б, якби про цю подію потенційний виборець взагалі забув, однак стало відомо, що політик подав запит на виплату йому вихідної допомоги/пенсії у розмірі 90 000 крон на місяць, таким чином створивши додатковий інфопривід.

МОЖЛИВІ СЦЕНАРІЇ

Говорячи про можливі сценарії, варто тримати у голові, що наразі складно уявити уряди/коаліції, осердям яких не були б або Поміркована коаліційна партія, або Соціал-демократична робітничка партія Швеції з причин, описаних у двох попередніх розділах.

Також, наразі, важко уявити, щоб Шведські демократи і Соціал-демократи сформували спільний уряд. Те що Ліві пристануть до Поміркованих уявити трохи легше, беручи до уваги, що чинні представники Поміркованих навчають Лівих у їх партійній школі підготовки до урядування, однак це все одно дуже мало ймовірно, оскільки призведе до втрати Поміркованими підтримки Шведських Демократів. Логічніше припустити, що таким чином Ліві хочуть отримати знання, а Помірковані - навчити їх так, як вважають за краще.

Невідомо, наскільки нове керівництво Лібералів буде схильним до спільного уряду з Шведськими демократами: так перед останніми парламентськими виборами представництво Шведських демократів в уряді було для лібералів червоною лінією, а коли представник партії з питань правової політики Мартін Мелін допустив такий варіант розвитку подій - він зазнав критики в лавах власної партії. Та ж Роміна Пурмохтарі, яка є популярною представницею партії, вже виступала проти такої можливості. Нова очільниця поки утрималась від відповіді на це питання. Наразі можна обережно припустити, що якщо напередодні виборів керівництво партії вважатиме, що шанси на формування уряду високі, то з міркувань політичної доцільності Лібералам доведеться погодитись, однак в такому разі вони виставлятимуть додаткові умови. Однак, з рештою, це має шанс на реалізацію, за умови що Ліберали подолають прохідний бар'єр, що станом на зараз виглядає мало ймовірним, хоча й можливим.

Якщо говорити про Центр, то коли партію очолював Демірок - партія знаходилась на роздоріжжі і Демірок схилявся більше до співпраці з лівими. Тепер партію очолює Анна-Карін Хатт. Наразі видається, що вона більш схильна до співпраці з буржуазними партіями: вона має непогані особисті відносини з лідером Поміркованої партії та може знайти точки перетину із Шведськими демократами, в питаннях пов'язаних з селом.

Водночас проблема може полягати в тому, що для подолання прохідного бар'єру Центру і чинним коаліціантам доведеться боротись, переважно, за одних і тих же виборців. Звичайно Центр намагатиметься перехопити виборців і у Соціал-демократів, Лівих і Зелених, однак наразі важко уявити ситуацію, за якої прихильники Лівих, наприклад, масово почнуть підтримувати партію Центру. Різні інтереси мають бути і у прихильників Партії зелених і Партії Центру: якщо фермери і підприємці хотіли б менше обмежень, зумовлених піклуванням про довкілля, то прихильники Зелених мали б підтримувати збільшення таких обмежень. Можливо Центру і вдасться привернути на свій бік частину виборців Соціал-демократів, однак станом на кінець червня 2025 можна говорити про зростання рівня підтримки Соціал-демократів, тому якщо Центру і вдасться переманити на свій бік частину їх виборців, то вірогідно це буде просто повернення частини власного електорату, який за попередніх лідерів партій переходив на бік Соціал-демократів. Навряд таких буде багато в межах усіх, хто зараз підтримує Соціал-демократів. До того ж варто пам'ятати, що хоча наразі рейтинги партії демонструють здатність подолати прохідний бар'єр – його подолання у вересні 2026-го гарантованим вважати не можна. Хоча вірогідність цього менша, не варто повністю відкидати варіант, за якого Центр вирішить залишитись в опозиції до обох блоків. Говорячи про Християнських демократів, подолання ними прохідного бар'єру теж не гарантовано: їх шанси кращі ніж у Лібералів, але гірші ніж у Центру. Таким чином було розроблено наступні сценарії:

Перший. Лівий реванш: наразі достатньо вірогідним видається формування уряду, на чолі із Соціал-демократами, з залученням Зелених і Лівих в якості молодших партнерів. Якщо пройде у парламент, то до них може долучитись Центр. Хоча наразі долучення Центру і видається маловірогідним, а між тим доки Центр чітко не висловив своєї позиції повністю відкидати такий варіант не можна. Вірогідний лівий реванш зумовлений перш за все зростанням рівня підтримки Соціал-демократів і високим рівнем довіри до їх лідерки, а також тим, що наразі Партія Зелених і Ліва Партія не стоять перед ризиком не подолати прохідний бар'єр. Не виключено, що обидва показники зростатимуть, оскільки урядова партія, не несе явних репутаційних збитків через негаразди у країні, однак може критикувати владу і активно займатись популізмом.

Водночас можна припустити, що Соціал-демократи не дуже захочуть, щоб їх уряд асоціювався з антисемітизмом Лівих, однак якщо Ліві зможуть запропонувати кандидатури людей, які не помічені в антисемітизмі, або навіть демонстрували несприйняття антисемітизму, то це не має стати великою проблемою. Також на користь такого сценарію грає той факт, що 2 з 4 партій, що входять до коаліції Тідо ризикують взагалі не пройти у парламент, а навіть якщо Ліберали пройдуть, то тут виникає суперечність із шведськими демократами, котрі прагнуть отримати міністерські портфелі, що є, наразі, неприйнятним для лібералів.

Ще однією лінією протистояння між Лібералами і Шведськими демократами є питання заміни шведської крони на євро: після: «тарифного хаосу», спричиненого діяльністю президента США Ліберали почали активно закликати до початку переходу з крони на євро. Натомість Шведські Демократи уже близько 20 років виступають проти цього. Не став виключенням і цей рік.

Другий. Коаліція Тідо формує новий уряд меншості: попри те, що наразі такий сценарій виглядає менш вірогідним - шанси на його реалізацію існують. У Поміркованій коаліційній партії та Шведських демократів досі достатньо високий рівень підтримки виборців і не виключено, що вони зможуть привернути на свій бік додаткових. На додачу до цього лідери обох партій користуються значним рівнем довіри громадян. Проблемою для такого сценарію є низький рівень підтримки Лібералів та Християнських демократів, небажання Лібералів допускати до уряду Шведських демократів, а також те, що позиція уряду більш вразлива до критики, а значить і до падіння рейтингів.

Водночас для Християнських демократів формування спільного уряду з Шведськими демократами не є проблемою і вони не сильно відстають за рейтингом від Центру. У Лібералів, наразі, найгірші шанси потрапити у парламент, однак за рахунок нового керівництва у партії є шанси наростити рівень підтримки і подолати прохідний бар'єр. Однак через те, що вони залишаються частиною уряду їм буде це зробити важче, ніж Центру.

Центр, хоча і є досі в опозиції до коаліції Тідо, не висловив чітко своєї позиції, однак з заміною Демірока на Хатт на чолі партії вірогідність того, що партія долучиться до буржуазного блоку більша, ніж долучення до лівого блоку. Водночас перед Центром досі стоїть завдання подолати 4% бар'єр: хоча зараз їх рейтинги зростають, завдяки новій лідерці, тим не менш до моменту виборів ситуація може змінитись. Якщо виходити з позиції, що Центр схилиться в бік долучення до коаліції, то у зв'язку з цим Центр може або замінити Лібералів у коаліції, якщо Ліберали бар'єр не подолають, або стати п'ятою партією в коаліції, за умови, що всі партії подолають 4% бар'єр. Якщо ж Центр вирішить і далі залишатись у опозиції, то це зіграє проти шансів коаліції Тідо сформувати уряд після парламентських виборів 2026.

ФІНЛЯНДІЯ

Фінляндська Республіка – парламентська демократія з понад столітньою історією партійного представництва. Політична система країни вирізняється високим рівнем стабільності, а ключову роль у ХХ столітті відігравали лівоцентристські сили, зокрема Соціал-демократична партія Фінляндії. Упродовж десятиліть вона або формувала уряди, або залишалась впливовою частиною парламентської опозиції.

З 31 циклу парламентських виборів незалежної Фінляндії за результатами 21 виборів Соціал-демократична партія посіла перше місце. В 6 випадках – друге місце.

В останні роки політичний ландшафт Фінляндії має ознаки трансформації через зсув електоральних уподобань. В першу чергу це пов'язано із зростанням популярності антиміграційної Партії фінів, яка у 2011 році прийшла з результатом у 19% і отримала 34 парламентських місця. З тих пір, ця партія відіграє серйозну роль у фінській політиці, проходячи процес модернізації з метою підвищити власну прийнятність для політичного істеблїшменту.

На парламентських виборах 2023 року перемогу здобула правоцентристська партія “Національна коаліція”, яка разом з антиімміграційною партією “Істинні фіни”, а також Шведською народною партією та Християнськими демократами сформувала новий уряд більшості.

Проте результати місцевих виборів, що відбулись 13 квітня 2025 року показують, що уряд втрачає підтримку громадян. На цих виборах перемогла Соціал-демократична партія Фінляндії. Це перший формалізований політичний сигнал чинному уряду від громадян перед наступними парламентськими виборами, що очікуються 18 квітня 2027 року.

Тож, чи зможе коаліційний уряд прем'єр-міністра Петтері Орпо виправдати сподівання фінів та утримати позиції перед наступним електоральним циклом?

Уряд Петтері Орпо. Червень 2023 року / Фото: Fanni Uusitalo, valtioneuvoston kanslia Kuvassa Petteri Orpon hallitus

СИСТЕМНІ ПРОБЛЕМИ ФІНЛЯНДІЇ

Фінляндія стикається з низкою соціально-економічних та політичних викликів, які впливають на добробут громадян, стабільність інституцій та міжнародну привабливість країни.

Фінансові труднощі фінських домогосподарств погіршуються третій рік поспіль. У 2024 році 9% населення мали труднощі з покриттям обов'язкових витрат. За даними Статистичного управління Фінляндії, у 2023 році 930 000 осіб, або 16,9% домогосподарств, перебували під загрозою бідності або соціальної ізоляції. 8,8% домогосподарств були незадоволені своїм житлом у 2023 році. У 2024 році чверть пацієнтів не можуть придбати призначені їм ліки, через фінансові труднощі, а кожен четвертий студент боїться, що йому не вистачить грошей на харчування. Загалом, третій рік поспіль зростає частка людей, які відчувають фінансові труднощі. Особливо вразливими є пенсіонери, самотні батьки, а також молодь, яка не має постійного джерела доходу.

Економічні проблеми продовжують набирати оберти. Рівень безробіття зафіксований на рівні 9,4 % продовжує зростати у 2025 році. Кількість безробітних у віці 15–74 років у січні 2025 року становила 269 тисяч що на 38 тисячі більше, ніж рік тому. В лютому тенденція підтвердилась, безробітних в країні побільшало на 43 тисячі, порівняно з минулим роком.

Чинна урядова програма передбачає загальне бюджетне коригування на суму близько шести мільярдів євро. Більша частина цієї суми – понад чотири мільярди – мала бути досягнута шляхом скорочення видатків, решта – за рахунок структурних реформ.

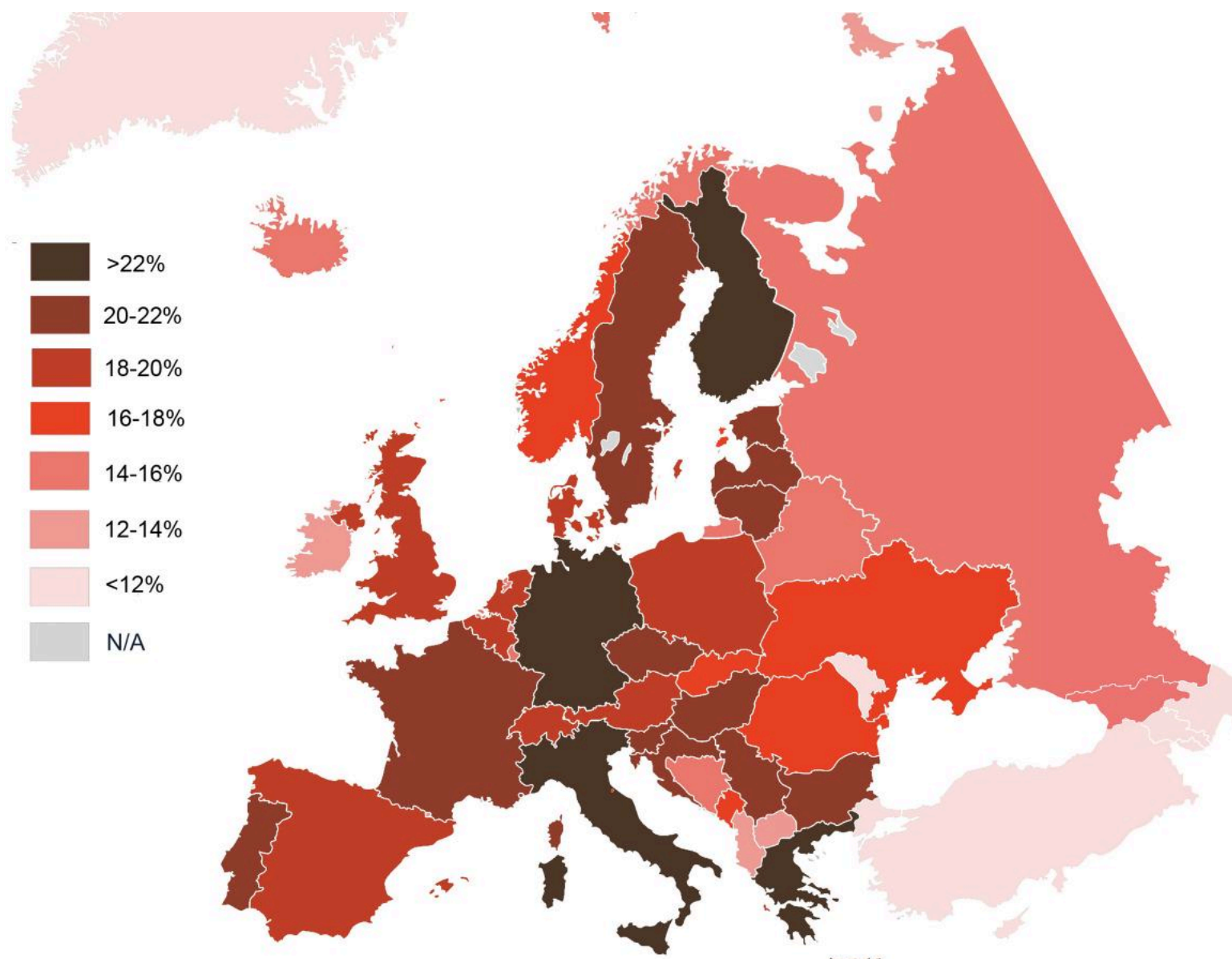
Втім, погіршення економічної ситуації змусило уряд у рамках весняного перегляду бюджету на 2024 рік ухвалити додаткові заходи з економії на суму в три мільярди євро. Ці кошти мали бути зібрані порівну через нові скорочення та підвищення податків.

Спершу уряд декларував мету – знизити дефіцит бюджету до рівня не більше одного відсотка ВВП до 2027 року. Але вже восени міністр фінансів Рійкка Пурра фактично відмовилась від цієї цілі, посилаючись на несприятливі економічні тенденції. Водночас прем'єр-міністр Орпо публічно заперечив зміну курсу, що свідчить про наявність розбіжностей усередині урядової коаліції.

Проблеми з фінськими фінансами не залишилися непоміченими й на рівні Європейського Союзу. У рамках оцінки бюджетних планів держав-членів на 2024 рік, неформальна Рада міністрів фінансів єврозони – так звана Єврогрупа – винесла застереження чотирьом країнам, серед яких опинилася і Фінляндія. Це стало ще одним нагадуванням про те, що фінська економіка, попри репутацію однієї з найбільш стабільних у Європі, сьогодні стоїть перед ризиком поступового втрати фіскальної дисципліни.

Звіт Міжнародного валютного фонду щодо фінської економічної політики відзначає зусилля уряду у сфері реформування системи соціального забезпечення як крок у правильному напрямку. Зокрема, позитивно оцінено запроваджені скорочення у соціальних витратах та спроби модернізувати механізми соціальної підтримки.

Проте, на думку експертів МВФ, цих заходів недостатньо з огляду на довгострокові демографічні тенденції, зокрема стрімке старіння населення – що є наступною системною проблемою Фінляндії.

Відсоток населення старше 65 років у Європі у 2020 році / PNG author: San Jose

Фінляндія входить до числа країн Європи з найстарішим населенням, і ця демографічна динаміка дедалі виразніше визначає соціальні та економічні перспективи державної політики. Так зване покоління бейб-бумерів, народжене у 1945–1949 роках, уже повністю вийшло на пенсію, а частка осіб віком понад 65 років продовжує невпинно зростати: з 20% наприкінці 2010-х до 26% у 2030 році, і прогнозовано – до 29% у 2060. Така трансформація вікової структури означає серйозне навантаження на системи соціального забезпечення, охорони здоров'я та пенсій.

Різке зниження рівня народжуваності протягом 2010-х років – з 1,81 до 1,34 дитини на жінку – створює небезпеку швидкого скорочення частки працездатного населення. Згідно з прогнозами, до 2050-х років кількість людей працездатного віку зменшиться на кілька сотень тисяч. Це означає не лише втрату фіскального балансу, а й зростання дефіциту у системі охорони здоров'я, пенсій та соціального забезпечення.

Не менш важливою є й територіальна нерівномірність старіння. У той час як регіони з активним зростанням населення, як-от Уусімаа (регіон Гельсінкі) та Пірканмаа (Тампере), частково пом'якшують наслідки старіння завдяки внутрішній міграції та імміграції, периферійні та малозаселені області, зокрема Північна та Східна Фінляндія, зіштовхуються з майже критичним зростанням частки осіб пенсійного віку. Це створює додатковий тиск на муніципальні бюджети та ставить під сумнів довгострокову життєздатність окремих місцевих громад.

На відміну від інших скандинавських країн, у Фінляндії порівняно менше людей старше 61 року залишаються на ринку праці. Саме тому уряд поставив за мету заохотити активніше залучення літніх громадян до трудової діяльності, зокрема через фіскальні стимули, реформу ринку праці та освітні програми. Ці зусилля відповідають рекомендаціям Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD), яка вбачає у продовженні трудового життя один із ключових шляхів стабілізації фінансів держави в умовах демографічного тиску.

Впродовж наступних років фінським урядам доведеться шукати баланс між кількома взаємосуперечливими завданнями: з одного боку – стимулювати народжуваність, з іншого – підвищувати продуктивність праці та залучати іммігрантів, зокрема до сфер соціального догляду. І водночас – адаптувати всю систему соціального захисту до нової реальності. Проблема старіння населення Фінляндії – це не лише статистичний тренд, а стратегічна дилема, яка визначатиме державну політику на десятиліття вперед.

Макроекономічні дослідження підтверджують, що за сприятливих умов прибуття мігрантів – включно з біженцями – може мати позитивний ефект для економіки вже протягом перших п'яти років. Водночас притулкові мігранти зазвичай вимагають довшої адаптації – від трьох до семи років – перш ніж почнуть вносити реальний внесок у ВВП. А в умовах жорстокої економії уряду фінансування інтеграції іммігрантів було урізане приблизно на 60 млн. євро.

Вартість імміграції для держави зосереджена здебільшого в системі соціального забезпечення. Через те, що іммігрантські родини мають більше дітей, ніж середньостатистичні фінські, вони частіше отримують допомогу на проживання, соціальні виплати та підтримку по безробіттю. Ще у 2009 році сукупні витрати на такі види допомоги сягали понад 500 мільйонів євро щороку, з яких близько 110 мільйонів йшли безпосередньо на прийом біженців за квотами. У ті ж роки Фінляндія пропонувала одні з найщедріших у Європі соціальних пільг для шукачів притулку, що викликало критику як з боку опозиційних партій, так і частини громадськості.

Іншою чутливою темою є зв'язок між імміграцією та злочинністю. За останнє десятиліття, за офіційними оцінками, рівень злочинів, скоєних іммігрантами, зріс на 56%. Особливе занепокоєння викликає статистика зґвалтувань: хоча іноземці складають менш ніж 5% населення Фінляндії, на них припадає до 25% випадків сексуального насильства. Історично високі показники притаманні особам з країн Близького Сходу та Південної Азії, зокрема Іраку, Афганістану та Туреччини.

Така статистика створює специфічний політичний ландшафт, коли деякі партії беруть на озброєння жорстоку антиміграційну риторику.

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ПАРТІЇ

У Фінляндії немає офіційного відсоткового бар'єру для партій, щоб потрапити до Едускунта, парламенту країни. Вибори проводяться за пропорційною системою, де місця розподіляються між партіями на основі кількості отриманих голосів у виборчих округах

Після парламентських виборів 2023 року, 200 місць у парламенті Фінляндії розподілилися наступним чином: “Національна коаліція” отримала найбільше – 48 місць, за нею йдуть “Істинні фіни” з 46 депутатами та “Соціал-демократична партія Фінляндії” з 43 представниками; “Фінляндський центр” має 23 місця, “Зелений союз” – 13, “Лівий союз” – 11, “Шведська народна партія Фінляндії” – 9, “Християнські демократи” – 5, а партії “Рух зараз” та “Аландська коаліція” мають по одному депутату відповідно. Після виборів дев'ять партій, які на двох виборах поспіль не отримали жодного депутата, були виключені з партійного реєстру Мін'юсту.

ПАРТІЇ УРЯДУ

Після парламентських виборів 2023 року, де Національна коаліція отримала найбільшу кількість місць, розпочався складний процес формування урядової коаліції. Лідер Національної коаліції, Петтері Орпо, отримав мандат на формування уряду від президента Фінляндії. Переговори між партіями тривали кілька тижнів, оскільки необхідно було узгодити політичні програми та розподілити міністерські портфелі.

Основними учасниками переговорів були Національна коаліція, Істинні фіни, Соціал-демократична партія та Фінляндський центр. Однак, через значні розбіжності в поглядах, особливо між Національною коаліцією та Соціал-демократичною партією, а також через складні відносини з Фінляндським центром, переговори були складними.

Зрештою, Національна коаліція змогла домовитися про формування коаліційного уряду з Істинними фінами, Шведською народною партією та Християнськими демократами. Ця коаліція відображає праву центристську орієнтацію та включає партії з різними ідеологічними поглядами, що вимагало значних компромісів. Уряд Петтері Орпо розпочав свою роботу, зосередившись на економічних питаннях, імміграційній політиці та національній безпеці.

KOKOOMUS

Національна коаліція (Kokooomus)

Національна коаліція (Kokooomus) є правоцентристською політичною партією у Фінляндії, а також однією з трьох найбільших партій, що домінували у фінській політиці протягом багатьох десятиліть. Партію очолює Петтері Орпо, який став прем'єр-міністром, в його уряді Національна коаліція має вісім міністерських портфелів, включаючи посаду прем'єр-міністра, міністра закордонних справ, міністра оборони, міністра праці, міністра місцевого та регіонального управління, міністра соціального забезпечення, а також міністра клімату та навколишнього середовища та міністра науки та культури.

Оголошені цілі Національної коаліції базуються на принципах свободи, відповідальності та демократії. Партія виступає за економічне зростання через підтримку підприємництва, фінансову відповідальність та структурні реформи. Важливими цілями є також забезпечення якісної освіти, рівних можливостей для всіх громадян, зміцнення національної безпеки та обороноздатності Фінляндії, а також відповідальна екологічна політика. Kokooomus підтримує європейську інтеграцію та трансатлантичне співробітництво.

Підтримка Національної коаліції дещо знизилася порівняно з результатами виборів 2023 року. Соціал-демократична партія демонструвала вищий рейтинг в деяких опитуваннях, що підтвердилось результатами місцевих виборів 13 квітня 2025 року.

Істинні фіни (Perussuomalaiset) є націоналістичною та правопопулістською політичною партією у Фінляндії. Заснована у 1995 році як спадкоємиця Фінської сільської партії, вона пройшла шлях від невеликої нішевої сили до однієї з найбільших партій країни. На парламентських виборах 2023 року партія здобула 46 місць, ставши другою за величиною фракцією в парламенті. В урядовій коаліції Петтері Орпо Істинні фіни отримали шість міністерських портфельів, включаючи посаду міністра фінансів, міністра транспорту, зв'язку та внутрішніх справ, міністра юстиції, міністра зовнішньої торгівлі та розвитку, міністра соціальних справ та охорони здоров'я, міністра економіки.

Основними оголошеними цілями партії є захист національних інтересів Фінляндії, обмеження імміграції, зміцнення внутрішньої безпеки, підтримка сільських регіонів та традиційних фінських цінностей. Істинні фіни критично ставляться до Європейського Союзу та виступають за посилення національного суверенітету. В економічній політиці партія підтримує відповідальне управління державними фінансами та захист фінської промисловості. Їхня риторика часто спрямована на захист інтересів "звичайних фінів" та критику політичного істеблішменту.

Згідно з даними опитувань громадської думки, які регулярно публікуються, підтримка Істинних фінів протягом останнього року зменшилась з 17,5%, які партія отримала на парламентських виборах, до 14-15%, що показують загальнонаціональні опитування. Проте результати місцевих виборів стали катастрофою для партії. Істинні фіни опустились до шостої за величиною партії, після Лівого альянсу та Зелених.

Шведська народна партія Фінляндії (Svenska folkpartiet, SFP) є центристською та ліберальною партією, що представляє інтереси шведськомовної меншини у Фінляндії. SFP послідовно виступає за збереження шведської мови та культури у Фінляндії, а також за рівність та права меншин. На парламентських виборах 2023 року партія отримала 9 місць у парламенті. В урядовій коаліції Петтері Орпо має три міністерські портфелі: міністра юстиції, міністра у справах Європи та міністра спорту, молоді та фізичної культури.

Основними оголошеними цілями партії є забезпечення рівних прав та можливостей для всіх громадян Фінляндії, незалежно від їхньої мовної чи культурної приналежності. SFP виступає за двомовність Фінляндії, якісну освіту шведською мовою на всіх рівнях, а також за збереження культурної спадщини шведськомовної меншини. В економічній політиці партія підтримує вільний ринок, конкурентоздатність та сталий розвиток. SFP також є прихильником активної участі Фінляндії в Європейському Союзі та міжнародному співробітництві.

Підтримка Шведської народної партії показує зовсім невеликі коливання, що дозволяє партії зберігати свою нішу в політичному спектрі. На виборах до парламенту у 2023 партія отримала 4,5%, на місцевих виборах у 2025 році 4,7%.

Шведська народна партія Фінляндії (Svenska folkpartiet)

Християнські демократи (Kristillisdemokraatit)

Християнські демократи (Kristillisdemokraatit) є правоцентристською політичною партією у Фінляндії, яка базується на християнсько-демократичних цінностях. Заснована у 1958 році, партія протягом своєї історії зосереджена на утриманні власного електорального ядра, систематично здобуваючи невелике представництво у парламенті. На парламентських виборах 2023 року Християнські демократи отримали лише 5 місць. В урядовій коаліції Петтері Орпо, партія має один міністерський портфель – міністра сільського та лісового господарства.

Партія зосереджена на підтримці традиційної сім'ї, захисті прав ненароджених дітей, посиленні ролі церкви та релігійних організацій у суспільстві, а також виступає за справедливую соціальну політику, яка б допомагала найбільш вразливим верствам населення. В економічній сфері вони підтримують підприємництво та відповідальне управління державними фінансами, але з акцентом на соціальну справедливість та етичні аспекти економічної діяльності.

Впродовж років партія демонструє власний діапазон коливання підтримки, отримуючи від 1, у найгірші роки, до 10, у найкращі, представників у парламенті країни, досягаючи електоральної стелі для партії, що концентрується на ідеології християнської демократії.

ОПОЗИЦІЙНІ ПАРТІЇ

Соціал-демократична партія Фінляндії (SDP) є однією з найвпливовіших політичних сил у Фінляндії, з глибокими історичними коренями у робітничому русі. Партійна ідеологія базується на принципах соціал-демократії, з акцентом на соціальній справедливості, рівності, державному забезпеченні соціальних послуг та економічному перерозподілі. SDP часто є однією з провідних партій у фінському парламенті та відіграє ключову роль у формуванні урядових коаліцій, маючи значний вплив на політичний курс країни, особливо у питаннях соціальної та економічної політики.

Отримавши на парламентських виборах 19,9% голосів, партія, що впродовж десятиліть була основним актором в політичному житті країни, посіла третє місце, що фактично гарантувало їй коаліційний потенціал. Проте маючи серйозні розбіжності з іншими великими фракціями, SDP не змогли доєднатись до формування урядової коаліції разом з Національною коаліцією (Kokoomus) та Істинним фіннами (Perussuomalaiset).

Перемога на місцевих виборах 2025 року надає партії новий електоральний імпульс та сприятливий фон для покращення власних позицій. Соціал-демократи суттєво покращили свій результат отримавши 23% голосів, що на 5,3% більше ніж на попередніх місцевих виборах та на 3,1% більше ніж на парламентських.

Соціал-демократична партія Фінляндії (Suomen Sosialidemokraattinen Puolue)

Фінляндський центр (Suomen Keskusta)

Keskusta

Фінляндський центр (Suomen Keskusta) - центристська партія з сильними історичними зв'язками із сільськими районами та фермерами. Традиційно, партія підтримує децентралізацію, регіональний розвиток та інтереси сільського населення. В економічній політиці партія виступає за збалансований підхід, поєднуючи підтримку підприємництва із соціальною відповідальністю. У соціальних питаннях, партія підкреслює важливість сильних громад та базових послуг для всіх громадян. У зовнішній політиці, партія підтримує активну участь Фінляндії в ЄС, але з акцентом на захисті національних інтересів.

Фінляндський центр значно втратив представництво у парламенті за результатами виборів 2023 року, партія отримала 11,3%. Станом на сьогодні, партія поступово повертає втрачених виборців. Зокрема за результатами місцевих виборів, партія отримала 16,4%, на регіональних виборах 19,4%. На національному рівні опитування дають партії від 11% до 13% підтримки громадян.

Vihreät

Зелений союз (Vihreä liitto)

Зелений союз (Vihreä liitto) - ліволіберальна та екологічна партія, що виникла з екологічних рухів. Основні цілі включають захист довкілля, боротьбу зі зміною клімату, соціальну справедливість та рівність. В економічній політиці підтримують сталий розвиток та циркулярну економіку, спрямовану на ефективне використання ресурсів, мінімізацію відходів і утримання продуктів і матеріалів в обігу якомога довше. У соціальних питаннях виступають за рівні права, якісну освіту та культурне різноманіття. У зовнішній політиці є проєвропейською силою, що підтримує міжнародну співпрацю.

На виборах до парламенту партія отримала 7,0%, на місцевих, 10,5%, загальнонаціональні опитування дають партії від 8% до 10% підтримки громадян.

Лівий союз (Vasemmistoliitto)

vasemmisto

Лівий союз (Vasemmistoliitto) є фінською лівою політичною партією, яка сповідує ідеї демократичного соціалізму та екосоціалізму. Партію було засновано в 1990 році в результаті об'єднання кількох лівих організацій, включаючи більшість Комуністичної партії Фінляндії та Демократичний союз народу Фінляндії.

Основні цілі включають зміцнення соціальної держави, розширення прав працівників, боротьбу з нерівністю та кліматичними змінами. В економічній політиці підтримує державне регулювання та прогресивне оподаткування. У соціальних питаннях виступає за рівні права та інклюзивність.

Загально партія підтримує Україну, проте в своїй риториці вимагає Україну вжити більше заходів задля захисту робітників в умовах воєнного стану, який забороняє страйки, колективні переговори та збільшує робочий час для певних робітничих груп.

Історично партія мала зв'язки з Радянським Союзом, на сучасному етапі вона критично оцінює політику Росії. В партії зустрічаються скандальні випадки щодо війни Росії проти України. Наприклад, регіональне відділення заборонило кандидату Ханну Тіайнен брати участь у муніципальних виборах 2025 року через те, що він використав термін «спеціальна військова операція» для опису російської війни проти України.

Отримавши 7,1% голосів на парламентських виборах, впродовж останнього року рейтинги партії демонструють зростання, рівень підтримки в опитуваннях коливається від 8% до 10%. На місцевих виборах партія отримала 9,3% голосів.

Liike Nyt

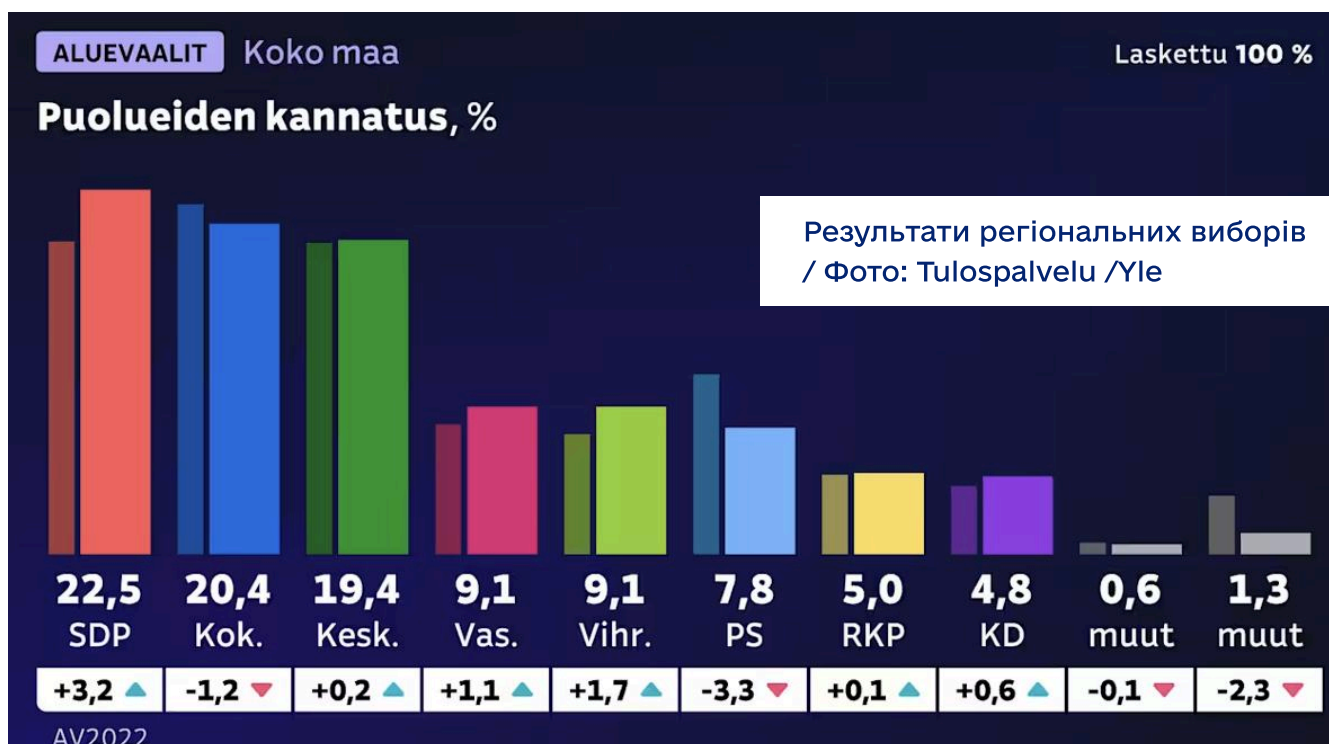
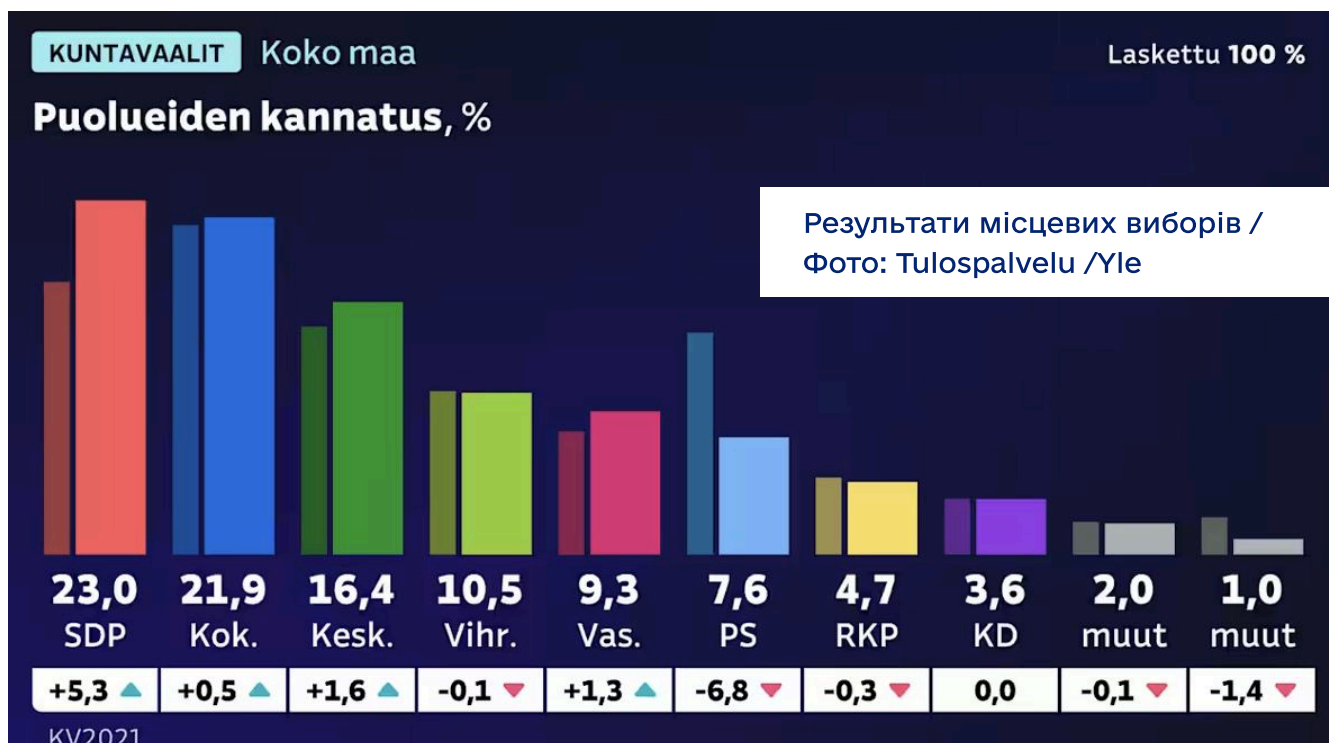
Рух зараз (Liike Nyt)

Фінський Рух "Зараз" (Liike Nyt) - ліберальна та проєвропейська партія, заснована у 2018 році, що робить її наймолодшою партією у фінському парламенті, представленою одним депутатом. Її ключові принципи - раціональна політика на основі фактів, пряма демократія та активне залучення громадян. Партія виступає за сильну європейську інтеграцію, ліберальну економіку з соціальною відповідальністю та реформи державного управління для підвищення ефективності.

На виборах до парламенту партія отримала 2,4%. З 2023 року рейтинги партії не піднімалися вище позначки у 3%, на місцевих виборах партія показала поганий результат у 0,4%.

АКТУАЛЬНІ РЕЙТИНГИ І ЧИННИКИ, ЯКІ МОЖУТЬ НА НИХ ВПЛИНУТИ

Найбільш актуальний зріз електорального поля Фінляндії нам дають результати місцевих виборів, що відбулись 13 квітня 2025 року. Фактично всі урядові партії поступились частиною підтримки, яку фінські громадяни висловили їм за результатами парламентських виборів 2023 року.

Ці вибори яскраво демонструють невдоволення діями уряду, а протестні голоси підбирають опозиційні партії, такі як Соціал-демократична партія Фінляндії (SDP), Фінляндський центр (Suomen Keskusta), Лівий союз (Vasemmistoliitto) та Зелений союз (Vihreä liitto).

В умовах жорстокої економіки, яку впроваджує чинний уряд, громадяни надають підтримку лівим силам, які зосереджуються на добробуті робітників та принципах соціальної економіки.

Уряд знаходиться у важкій ситуації, враховуючи, що МВФ наголошує – навіть за умов збереження нинішнього курсу на економію, державі доведеться піти ще далі – урізати публічні видатки більш радикально. Причиною є вже згадане вище, постійне зростання навантаження на систему охорони здоров'я, пенсійну систему та інші сегменти соціальної сфери, спричинене демографічним зсувом. У цьому контексті Фінляндії рекомендовано серйозно розглянути можливість перегляду податкової політики.

Партія Істинних фінів, лідерка якої, Рікка Пурра, отримала міністерство фінансів в уряді Орпо, здається, забирає на себе найбільший електоральний удар, за результатами місцевих виборів. Чинний уряд вдається до найбільших бюджетних скорочень за останні роки, розуміючи, що навіть такі скорочення не обіцяють легкого закінчення шляху до реанімації фінської економіки.

Міністр фінансів Рікка Пурра – уособлює цю урядову політику, що у її випадку продовження буде завдавати більшої шкоди рейтингам її партії. Проте слід врахувати, що традиційна підтримка партії зосереджена на питаннях імміграції, яке в останні роки робило партію популярною.

Чинний уряд частково задовольняє цю потребу, посилюючи імміграційну політику. Цим опікується міністерство внутрішніх справ, яке також контролює представниця партії Істинних фінів – Ранне Лулу. Її робота зосереджена на посиленні вимог для отримання громадянства, скороченні видатків на допомогу біженцям, контролі над незаконною імміграцією на кордоні, що в останні роки став точкою напруги між Фінляндією та Росією, яка використовує мігрантів, як геополітичну зброю націлену на послаблення підтримки мейнстрімних партій, фрагментації політичного представництва та приходу до влади радикалів зосереджених на боротьбі з міграцією.

Результати місцевих виборів, хоч і завдають шкоди Істинним фінам, проте не слід сприймати їх категорично. Громадяни голосують на різних виборах враховуючи різні інтереси. Наприклад, голосуючи на виборах до Європарламенту, виборці схильні приймати рішення зосереджені на їх уявленні про майбутнє Європи та відповідно, на основі європейської компетенції. Місцеві вибори зосереджуються на проблемах громад, та компетенції місцевої влади, до якої наприклад, не входить питання міграційної політики.

Міграційна політика формується в уряді, тому загальнонаціональні опитування все ще вказують на значний прошарок виборців Істинних фінів, в середньому 15%. Електорат цієї партії скоріш за все просто залишився вдома під час місцевих виборів, або проголосував за партії що більш влучно транслиють саме муніципальні та регіональні аспекти.

Також, важливим є те, що жорстокі економічні реалії та рекомендації МВФ звужують поле для маневру основній коаліційній партії – Національна коаліція (Kokoomus). Порівнюючи з Данією та Швецією, Фінляндія має найбільший борг, найвищі державні витрати, найпроблемнішу демографічну ситуацію. Ці аспекти тримають чинний уряд у фіскальних ежових рукавицях.

Тому, впродовж останнього року Національна коаліція втрачає підтримку громадян в опитуваннях, отримуючи від 18% до 20% симпатій громадян та випускаючи вперед опозиційну Соціал-демократичну партію. І ці місцеві вибори показали, що виборці готові активно висловити свою позицію саме щодо соціально-економічної політики уряду.

МОЖЛИВІ СЦЕНАРІЇ

На початку, важливо розуміти, що у Фінляндії існує широкий політичний консенсус щодо підтримки України в її боротьбі проти російської агресії. Фінляндія активно підтримує суверенітет і територіальну цілісність України, а також надає гуманітарну та військову допомогу.

Результати місцевих виборів можуть вплинути на подальше політичне життя в Фінляндії, відкриваючи кілька сценаріїв розвитку подій.

Перший, можна зосередити навколо продовження життя урядової коаліції. Так, партії, хоч і показали негативну електоральну динаміку, проте не суттєву для національного рівня.

Політика уряду Орпо більш вимушена та необхідна для країни, ніж примха. Опозиційні сили звинувачують чинну коаліцію у відстоюванні інтересів бізнесу. Проте скорочення та посилення фіскальної політики згодом має торкнутись і бізнес середовище. МВФ звертає увагу на необхідність реформування оподаткування дивідендів для приватних, неакціонерних компаній. Нинішня система, дозволяє частково уникати оподаткування, створює умови для непрозорого розподілу прибутку та знижує загальні фіскальні надходження. Прозоріша та більш уніфікована система оподаткування, на думку експертів, могла б зміцнити довіру до ринку й одночасно зміцнити фінансову стійкість держави.

Такі жорстокі умови, в кінці-кінців можуть призвести до більш суттєвого падіння рейтингів коаліційних партій до виборів у 2027 році. Якщо електоральна динаміка збережеться, наступний уряд формуватиме Соціал-демократична партія Фінляндії. Минулого разу, ця партія не залучила Національну коаліцію до формування уряду, який був сформований Соціал-демократами, Центристською партією, Зеленими, Лівим альянсом і Шведською народною партією.

Масло у вогонь підливає той факт, що партія Національної коаліції, очолювана Орпо, ще до виборів позиціонувала себе як альтернатива “безвідповідальному” курсу уряду Санни Марін, але вже перший бюджет нового уряду, представлений на 2024 рік, виявився ще дефіцитнішим за останній бюджет уряду Санни Марін. Якщо у 2023 році дефіцит складав приблизно 10,2 мільярдів євро, то на 2024 рік його прогнозували на рівні 11,5 мільярдів. У 2025 році прогноз дефіциту становив 12,1 мільярдів євро. За оцінками Міністерства фінансів, навіть до 2027 року дефіцит залишатиметься значним – понад 10 мільярдів євро, а співвідношення боргу до ВВП зросте до майже 82%.

Другий сценарій залежить від сприйняття результатів місцевих виборів в урядовій коаліції. Попри те, що партія фінів зберігає підтримку виборців на національному рівні, її слабкі результати на місцевих виборах можуть спричинити подразнення у внутрішньоурядових відносинах.

Якщо обставини продовжать сприяти формуванню негативного образу довкола міністра фінансів від партії Істинних фінів, це створить додатковий тиск на партію та може відколоти виборців, що постраждають в результаті урядових скорочень чи підвищення податків. В свою чергу, це може спровокувати партію вийти з коаліції, що розвалить уряд та поставить питання про проведення позачергових виборів до Едускунта, якщо Національна коаліція не зможе знайти заміну та сформувати нову коаліцію.

Хоча, слід відзначити, що впродовж років фінська парламентська система демонструвала стійкість та стабільність. Фінська політична культура характеризується прагненням до консенсусу та співпраці. Востаннє позачергові вибори до фінського парламенту відбулись у далекому 1975 році.

Підсумовуючи тенденції, політичний ландшафт Фінляндії у 2025 році характеризується динамікою до політичної турбулентності. Чинний уряд стикається зі значними викликами, включаючи економічні труднощі, зростання безробіття, демографічну кризу та напруженість у питаннях імміграції, що негативно впливає на його популярність. Місцеві вибори 2025 року стануть відчутним сигналом невдоволення політикою уряду, особливо його заходами жорсткої економії.

Уряди трьох країн – Данії, Швеції та Фінляндії – опинилися під тиском як внутрішніх, так і зовнішніх викликів. У Данії ймовірним сценарієм залишається збереження прем'єр-міністерки Метте Фредеріксен на чолі уряду меншості. Водночас не можна виключати як посилення позицій правопопулістських сил, так і формування коаліції за участі ліво-зелених партій. Усе це свідчить про подальшу фрагментацію політичного поля та зростання суспільного запиту на оновлення влади.

У Швеції та Фінляндії ситуація дещо інша: тут зростає ймовірність формування урядів опозиційними силами, передусім лівого спрямування. Водночас не можна виключати і сценарію, за якого чинні уряди – можливо, в дещо зміненому складі – зможуть зберегти владу, сформувавши уряди меншості та продовжуючи реалізовувати свої політики, з огляду на реалії конкретного часу.

